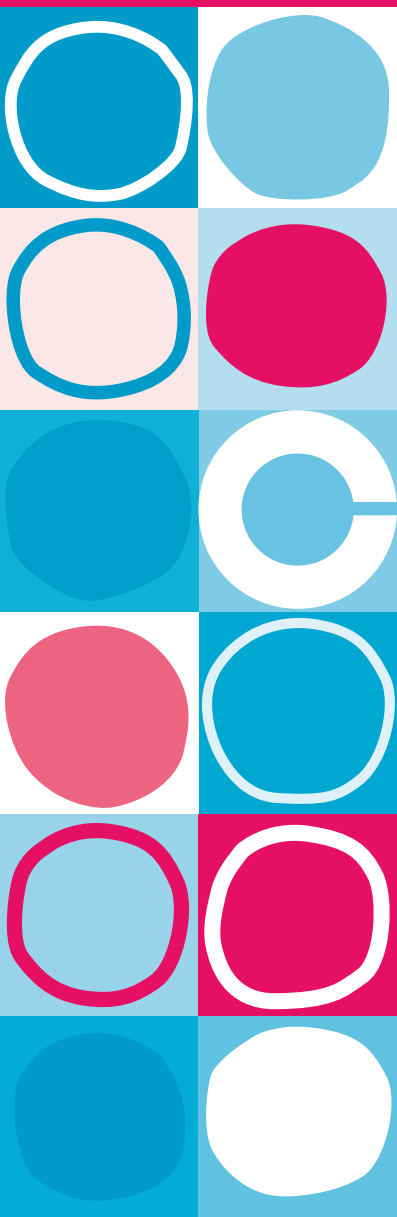

Učni načrt

GIMNAZIJA

ZGODOVINA

Učni načrt

GIMNAZIJA

ZGODOVINA

Splošna gimnazija

OBVEZNI PREDMET (280 UR)

Učni načrt

ZGODOVINA

Gimnazija; Splošna gimnazija
Obvezni predmet (280 ur)

Predmetna komisija:

Vojko Kunaver, Zavod RS za šolstvo, predsednik
dr. **Aleš Gabrič**, Inštitut za novejšo zgodovino, član
mag. **Vilma Brodnik**, Zavod RS za šolstvo, članica
mag. **Jelka Razpotnik**, Gimnazija Šentvid, članica
mag. **Andreja Valič**, Gimnazija Kranj, članica
mag. **Boris Radosavljevič**, III. Gimnazija Maribor, član
Mojca Glaser Tehovnik, Gimnazija Vič, članica
Sonja Bizjak, Gimnazija Piran, članica
Srečko Zgaga, Gimnazija Poljane, član
Milena Globočnik, Gimnazija Kranj, članica
Janez Globočnik, Zavod RS za šolstvo, član

Pri posodabljanju učnega načrta je Predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za zgodovino izhajala iz veljavnega učnega načrta za zgodovino iz leta 1998.

Recenzenti:

dr. **Peter Štih**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
dr. **Danijela Trškan**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Špela Frantar, Gimnazija Bežigrad Ljubljana.

Izdala: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo
Za ministrstvo: dr. **Milan Zver**
Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Uredili: **Katja Križnik** in **Nataša Purkat**

Jezikovni pregled: **Tatjana Ličen**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1:93/94

UČNI načrt. Zgodovina [Elektronski vir] : gimnazija : splošna gimnazija : obvezni predmet (280 ur) / predmetna komisija Vojko Kunaver ... [et al.]. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2008

Način dostopa (URL): http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_ZGODOVINA_280_UR_gimn.pdf

ISBN 978-961-234-698-0 (Zavod RS za šolstvo)

1. Kunaver, Vojko
239218176

Kazalo

1 OPREDELITEV PREDMETA	7
2 SPLOŠNI CILJI/KOMPETENCE PREDMETA	8
2.1 Cilji, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov	8
2.2 Cilji, ki se nanašajo na razvijanje spretnosti in veščin	8
2.3 Cilji, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti, stališč	9
2.4 Ključne kompetence	9
2.4.1. Sporazumevanje v maternem jeziku	9
3 CILJI IN VSEBINE	13
3.1 Prazgodovina in stari vek	13
3.1.1 Obvezne širše teme	13
3.1.1.1 Zakaj je pomembna zgodovina?	13
3.1.1.2 Od mestnih držav do prvih imperijev	14
3.1.1.3 Prazgodovinska in antična kulturna dediščina na Slovenskem	15
3.1.2 Izbirne širše teme	17
3.1.2.1 Stičišča kultur	17
3.1.2.2 Zgodovina vsakdanjega življenja	18
3.1.2.3 Od prvih umetnikov do prvih znanstvenikov	19
3.1.2.4 Od magije do religije	20
3.2 Srednji vek, doba humanizma in renesanse, doba absolutizma, začetki industrializacije	21
3.2.1 Obvezne širše teme	21
3.2.1.1 Različni modeli vladanja	21
3.2.1.2 Etnične družbene in gospodarske spremembe	22
3.2.1.3 Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci	24
3.2.2 Izbirne širše teme	25
3.2.2.1 Stičišča kultur	25
3.2.2.2 Kako temačen je bil v resnici srednji vek	26
3.2.2.3 Srednjeveške verske vojne	27
3.2.2.4 Načini življenja na podeželju in v mestih na tleh današnje Slovenije od 11. do 18. stoletja	28
3.3 19. stoletje	30
3.3.1 Obvezne širše teme	30
3.3.1.1 Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma	30
3.3.1.2 Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne	31
3.3.1.3 Slovensko nacionalno oblikovanje	32
3.3.2 Izbirne širše teme	33
3.3.2.1 Blišč in beda industrijskega razvoja	33
3.3.2.2 Vsakdanje življenje v 19. stoletju	34

3.3.2.3	<i>Razvoj družbe na Slovenskem v 19. stoletju</i>	35
3.3.2.4	<i>Stičišča kultur: Daljni vzhod, Severna in Latinska Amerika v 19. stoletju</i>	36
3.4	20. in 21. stoletje	37
3.4.1	Obvezne širše teme	37
3.4.1.1	Razvoj demokracije	37
3.4.1.2	Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju	38
3.4.1.3	Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju	40
3.4.2	Izbirne širše teme	41
3.4.2.1	<i>Civilnodružbena gibanja in človekove pravice</i>	41
3.4.2.2	<i>Migracije prebivalstva</i>	42
3.4.2.3	<i>Znanost in tehnologija v 20. stoletju</i>	43
3.4.2.4	<i>Spreminjajoči se načini življenja na Slovenskem po drugi svetovni vojni</i>	44
4	PRIČAKOVANI DOSEŽKI/REZULTATI	46
4.1	Prazgodovina in stari vek	46
4.1.1	Obvezne teme	46
4.1.1.1	Zakaj je pomembna zgodovina?	46
4.1.1.2	Od mestnih držav do prvih imperijev	46
4.1.1.3	Prazgodovinska in antična kulturna dediščina na tleh današnje Slovenije	47
4.1.2	Izbirne teme	47
4.1.2.1	<i>Stičišča kultur</i>	47
4.1.2.2	<i>Zgodovina vsakdanjega življenja</i>	47
4.1.2.3	<i>Od prvih umetnikov do prvih znanstvenikov</i>	48
4.1.2.4	<i>Od magije do religije</i>	48
4.2	Srednji vek, doba humanizma in renesanse, doba absolutizma, začetki industrializacije	48
4.2.1	Obvezne teme	48
4.2.1.1	Različni modeli vladanja	48
4.2.1.2	Etnične, družbene in gospodarske spremembe	49
4.2.1.3	Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci	49
4.2.2	Izbirne teme	50
4.2.2.1	<i>Stičišča kultur</i>	50
4.2.2.2	<i>Kako temačen je bil v resnici srednji vek?</i>	50
4.2.2.3	<i>Srednjeveške verske vojne</i>	50
4.2.2.4	<i>Načini življenja na podeželju in v mestih na tleh današnje Slovenije od 11. do 18. stoletja</i>	50
4.3	19. stoletje	51
4.3.1	Obvezne teme	51
4.3.1.1	Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma	51
4.3.1.2	Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne	51
4.3.1.3	Slovensko nacionalno oblikovanje	51
4.3.2	Izbirne teme	52
4.3.2.1	<i>Blišč in beda industrijskega razvoja</i>	52

4.3.2.2	<i>Vsakdanje življenje v 19. stoletju</i>	52
4.3.2.3	<i>Razvoj družbe na Slovenskem v 19. stoletju</i>	52
4.3.2.4	<i>Stičišča kultur: Daljni vzhod, Severna in Latinska Amerika v 19. stoletju</i>	52
4.4	20. stoletje in začetek 21. stoletja	53
4.4.1	Obvezne teme	53
4.4.1.1	Razvoj demokracije	53
4.4.1.2	Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju	53
4.4.1.3	Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju	53
4.4.2	Izbirne teme	54
4.4.2.1	<i>Civilnodružbena gibanja in človekove pravice</i>	54
4.4.2.2	<i>Migracije prebivalstva</i>	54
4.4.2.3	<i>Znanost in tehnologija v 20. stoletju</i>	54
4.4.2.4	<i>Spreminjajoči se način življenja na Slovenskem po drugi svetovni vojni</i>	54
4.5	Pričakovani dosežki, ki se nanašajo na spretnosti in veščine	55
4.6	Pričakovani dosežki na področju razvijanja odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč	55
5	MEDPREDMETNE POVEZAVE	56
6	DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	57
6.1	Tematska zasnova in izbirnost	57
6.2	Procesnociljna zasnova	57
6.3	Oblike in metode dela	58
6.4	Dijaki s posebnimi potrebami	58
7	VREDNOTENJE DOSEŽKOV	59
7.1	Področja preverjanja in ocenjevanja znanja z opisno pričakovanimi rezultati znanja	59
7.1.1	Znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov, idej, problemov, odnosov, konceptov	59
7.1.2	Analiza, sinteza, interpretacija, argumentacija in vrednotenje zgodovinskih virov	59
7.1.3	Projekti	60

1 OPREDELITEV PREDMETA

Zgodovina je v programu gimnazije (modul 280 ur) obvezni učni predmet v obsegu 280 ur. Namen pouka zgodovine je spodbujanje radovednosti o življenju ljudi v preteklosti ter sedanosti in razvijanje sposobnosti boljšega razumevanja značilnosti različnih zgodovinskih obdobj, pojavov, procesov, sprememb in problemov v preteklosti in sedanosti doma in po svetu.

Pouk zgodovine v šoli izhaja iz zgodovine kot znanstvene discipline. Glavni koncepti zgodovine so: koncept časa in prostora, koncept sprememb, koncept kontinuitete, koncept vzročnosti in posledičnosti.

Poudarek pri pouku je na kritični analizi in interpretaciji podatkov, didaktično prilagojeni dijakom, in na oblikovanju samostojnih sklepov in mnenj o pojavih in procesih ter stališč do njih ter na raziskovanju različnih perspektiv in interpretacij o posameznih pojavih in procesih.

Poudarjeno je tudi medsebojno delovanje med ljudmi in okoljem ter zgodovinskimi pojavi in procesi. Z izbranimi zgodovinskimi primeri in učnim gradivom se prispeva tudi k razumevanju in spoštovanju strpnosti, človekovih pravic, demokratičnih vrednot in kulturne raznolikosti.

Učni načrt je zasnovan tematsko, tako da zajema izbrane ključne zgodovinske pojave in procese, ki pomenijo pogoj za razumevanje kulturnega in civilizacijskega razvoja človeštva. Poudarek je na socialnokulturnih temah in vsebinah z zgodovino vsakdanjega življenja, s prikazom materialnih in duhovnih dosežkov človeštva v izbranih zgodovinskih obdobjih. Učni načrt prinaša več širših tem, in sicer tri obvezne in štiri izbirne, izmed katerih profesorji glede na zanimanje dijakov, svojo strokovno presojo in možnosti pouka izberejo eno do dve. V vsakem letniku se torej obravnavajo štiri širše teme oziroma v celotnem gimnazijskem programu dvanajst obveznih in od štiri do osem izbirne širše teme. Vsaka širša tema je opredeljena s tematskimi cilji, z jedrnimi vsebinami in ključnimi koncepti. Z izbirnimi širšimi temami se znanje pogloblja in nadgrajuje.

Poudarjena je tudi lokalna, nacionalna, regionalna in evropska zgodovina, pri posameznih širših temah pa je vključen tudi neevropski svet.

Slovenska zgodovina, zgodovinske izkušnje in kulturna dediščina so umeščene v širši srednjeevropski in evropski prostor, kar omogoča boljše razumevanje vplivov na dogajanje in procese in njihovo medsebojno povezanost. Zgodovina ima tudi pomembno vlogo pri oblikovanju slovenske narodne zavesti in narodne identitete, poudarjata pa se tudi evropska in individualna identiteta.

Učni načrt se navezuje na znanja in spretnosti, ki so jih dijaki usvojili v devetletni osnovni šoli, ta znanja in spretnosti nadgrajuje in pogloblja.

2 SPLOŠNI CILJI/ KOMPETENCE PREDMETA

2.1 Cilji, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov

Dijaki/-nje:

1. pojasnijo ključne pojave in procese iz svetovne, evropske, regionalne, slovenske in krajevne zgodovine;
2. razložijo in ocenijo vplive evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko zgodovino;
3. pojasnijo in primerjajo načine življenja in miselnosti ter znanstvene dosežke ter njihov vpliv na gospodarske procese, socialne odnose in okolje v različnih zgodovinskih obdobjih;
4. razložijo in ocenijo človekovo delovanje v preteklosti in sedanjosti;
5. raziščejo zgodovinske pojave in procese s perspektive dobe, v kateri so se pojavili oziroma potekali ter z današnje perspektive;
6. razlikujejo vzroke, povode in posledice ter ugotavljajo soodvisnost različnih pojavov in procesov, kontinuitete in sprememb v razvoju;
7. pravilno uporabljajo temeljno zgodovinsko terminologijo.

2.2 Cilji, ki se nanašajo na razvijanje spretnosti in veščin

Dijaki/-nje:

1. razvijajo sposobnosti časovnih in prostorskih predstav;
2. razvijajo spretnosti zbiranja in izbiranja, analize, sinteze, kritične presoje vrednosti in uporabnosti informacij in zgodovinskih virov;
3. se zavedajo relativnosti informacij;
3. oblikujejo samostojne sklepe in mnenja o zgodovinskih dogodkih, pojavih in procesih, stališča do njih in njihove interpretacije;
4. se učijo iz večperspektivnih zgodovinskih virov, ki so dostopni prek vključevanja IKT v pouk zgodovine;
5. razvijajo sposobnosti različnih oblik komunikacije (pisno, ustno, debatne tehnike, z uporabo IKT ...).

2.3 Cilji, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti, stališč

Dijaki/-nje:

1. razvijajo zanimanje za zgodovinsko preteklost in sedanost slovenskega naroda in njegovih dosežkov ter utrjujejo narodno zavest in zavest o državni pripadnosti;
2. poudarjajo pozitivne kulturne vplive znotraj slovenskega naroda in s sosednjimi narodi;
3. razvijajo individualno, narodno in evropsko identiteto;
4. ocenijo pomen ohranjanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine;
5. razvijajo odgovoren odnos do varovanja okolja in do ohranjanja kulturne dediščine;
6. prek izbranih primerov iz zgodovine razvijajo poglede na svet, ki spoštujejo človekove pravice, enakost in demokracijo ter demokratično in odgovorno državljanstvo;
7. obsodijo zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic;
8. razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje enakopravnosti med spoloma;
9. razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti ver, kultur in skupnosti;
10. razvijajo pripravljenost premagovati stereotipe in predsodke;
11. razvijajo odprtost do novih idej in previdnost pri izrekanju sodb;
12. razvijajo pozitiven odnos do raznolikosti, večkulturnosti in drugačnih družbenih modelov;
13. razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino;
14. razvijajo dovezetnost za različne poglede oziroma interpretacije ter razumejo, zakaj se pojavijo.

2.4 Ključne kompetence

Pri pouku zgodovine je mogoče razvijati vseh osem ključnih kompetenc za vseživljensko učenje, ki so zapisane v Priporočilu Evropskega parlamenta in sveta z dne 18. decembra 2006. V nadaljevanju navajamo, kako se lahko posamezne ključne kompetence za vseživljensko učenje uresničujejo pri pouku zgodovine.

2.4.1 Sporazumevanje v maternem jeziku

Sporazumevalno kompetenco v maternem jeziku lahko pri pouku zgodovine spodbujamo in razvijamo na več načinov, in sicer:

1. s spodbujanjem pravilne uporabe zgodovinske terminologije v slovenskem jeziku;
2. s spodbujanjem različnih oblik komunikacije. kot so na primer različne oblike ustne in pisne komunikacije;
3. z oblikovanjem, izražanjem in zagovarjanjem argumentov v esejih ali pri različnih debatnih tehnikah ipd.;

4. z vključevanjem najrazličnejših pisnih in ustnih zgodovinskih virov, na primer:
 - ustno izročilo, kot so miti, pripovedke, zgodovinske pesmi, genealoške ali zgodovinske pripovedi,
 - pisani literarni viri, kot so letopisi in kronike, biografije, spomini, avtobiografije, dnevniki, literarna dela z zgodovinskim ozadjem,
 - publicistični viri, kot so letaki, javna pisma, časopisi, politične publikacije, razne bele, modre oziroma »barvne« državnne knjige z razlago politike,
 - deli aktov ali vrste aktov, kot so razne listine, urbarji, diplomatska poročila, sodniške utemeljitve sodb, poslovne knjige ipd.;
5. s spodbujanjem in vključevanjem zgodovinske strokovne literature v pouk, ki je že pisana na temelju zgodovinskih virov, z uporabo različnih leksikonov in enciklopedij;
6. z vključevanjem različnih debatnih tehnik in z različnimi oblikami sodelovalnega učenja se lahko spodbuja kulturo kritičnega in konstruktivnega dialoga oziroma soočenja različnih mnenj in stališč.

2.4.2 Sporazumevanje v tujih jezikih

Zmožnost sporazumevanja v tujih jezikih se lahko spodbuja in razvija tudi pri pouku zgodovine:

1. z mednarodno izmenjavo dijakov;
2. s strokovnimi ekskurzijami in terenskim delom v tujini;
3. z vključevanjem v različne mednarodne projekte ipd.

2.4.3 Matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji

Matematična kompetenca se lahko razvija tudi pri pouku zgodovine, in sicer:

1. matematično logično in prostorsko razmišljanje z umeščanjem zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov v ustrezen zgodovinski prostor ter z vzročno-posledičnim mišljenjem;
2. z uporabo različnih časovnih merskih enot in orientacijo v zgodovinskem času;
3. s preračunavanjem časa iz starih načinov štetja let in koledarjev v sedanjega;
4. s preračunavanjem starih mer in uteži v moderne;
5. z uporabo zgodovinskih virov, ki vključujejo statistične podatke v obliki grafov, tabel ipd.

Osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji se razvijajo in spodbujajo:

1. s sklepanjem s pomočjo dokazov iz različnih zgodovinskih virov;
2. s spodbujanjem enostavnih metod zgodovinskega raziskovalnega dela v okviru pouka in v okviru zgodovinskih raziskovalnih nalog.

2.4.4 Digitalna pismenost

Digitalno pismenost se lahko spodbuja:

1. z vključevanjem IKT za iskanje uporabnih in verodostojnih zgodovinskih informacij, podatkov in dokazov ter za njihovo shranjevanje;
2. za iskanje večperspektivnih zgodovinskih virov na svetovnem spletu;
3. za obdelavo, posredovanje oziroma predstavitev različnih ugotovitev in spoznanj;
4. za komunikacijo s pomočjo e-medijev, kot so e-pošta, spletni forumi, spletne konference, spletne učilnice, spletni portfolio.

2.4.5 Učenje učenja

Pri pouku zgodovine se spodbuja in razvija učinkovite učne strategije tudi z vpeljevanjem elementov reflektivnega izobraževanja, na primer z uporabo portfolia in s spodbujanjem vseživljenjskega učenja z razvijanjem različnih spretnosti in veščin pri učenju z različnimi zgodovinskimi viri.

2.4.6 Socialne in državljanske kompetence

Socialno in državljansko kompetenco lahko pri pouku zgodovine spodbujamo in razvijamo:

1. z usvajanjem znanja o večkulturni evropski družbi ter o njenih glavnih socialnih, ekonomskih in političnih prelomnicah;
2. z umeščanjem nacionalne v evropsko kulturno identiteto;
3. s spodbujanjem medkulturnega dialoga in strpnosti;
4. z razvijanjem kulture dialoga z upoštevanjem in spoštovanjem drugačnih pogledov in stališč in z zagovarjanjem svojih pogledov in stališč in argumentov zanje;
5. z razvijanjem pripravljenosti za premagovanje predsodkov in stereotipov;
6. z razvijanjem in spodbujanjem pozitivnega odnosa do demokracije, do spoštovanja človekovih pravic, enakosti in do odgovornega in kritičnega državljanstva;
7. s poznavanjem temeljnih mednarodnih dokumentov, v katerih so zapisane in opredeljene pravice človeka in državljana;
8. s poznavanjem preteklih in sodobnih dogodkov in gibanj v slovenski, evropski in svetovni zgodovini;
9. s poznavanjem ciljev različnih socialnih in političnih gibanj;
10. s poznavanjem evropske integracije in struktur Evropske unije;
11. z razumevanjem in spoštovanjem različnih ver in etničnih skupin;
12. s spoštovanjem demokratičnih načel in s pripravljenostjo sodelovanja v demokratičnem parlamentarnem sistemu.

2.4.7 Samoiniciativnost in podjetnost

Samoiniciativnost in podjetnost se spodbujata pri pouku zgodovine s spodbujanjem inovativnosti, ustvarjalnosti, v tvornem sodelovanju v raznih projektih in s prizadevanjem za doseganje skupnih ciljev ter s prepoznavanjem in uresničevanjem različnih priložnosti v zasebne, poklicne oziroma poslovne namene, z razvijanjem sposobnosti načrtovanja, organizacije in vodenja projektov, na primer pri sodelovalnem učenju, s spodbujanjem motivacije in odločenosti za doseganje ciljev.

2.4.8 Kulturna zavest in izražanje

Kulturno zavest lahko pri pouku zgodovine spodbujamo:

1. z oblikovanjem zavesti o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini;
2. s spodbujanjem pozitivnega odnosa do lokalne, nacionalne in evropske kulturne dediščine;
3. s spodbujanjem pozitivnega odnosa do pomena ohranjanja in varovanja kulturne dediščine;
4. s spodbujanjem spoštovanja do kulturne različnosti in medkulturnega dialoga.

3 CILJI IN VSEBINE

Učni načrt vpeljuje delitev znanj, ki izhajajo iz splošnih in tematskih ciljev ter jedrnih vsebin, na **splošna in posebna znanja**. Splošna znanja so znanja, ki so potrebna za splošno izobrazbo in so namenjena vsem dijakom in dijakinjam, zato jih mora učitelj/-ica obvezno obravnavati. Posebna znanja pa so opredeljena kot dodatna ali poglobljena znanja, zato jih učitelj/-ica obravnava glede na zanimanje in zmožnosti dijakov in dijakinj. V učnem načrtu so splošna znanja, izražena v tematskih ciljih in jedrnih vsebinah, zapisana v okviru obveznih širših tem s pokončnim tiskom, posebna znanja, izražena v tematskih ciljih in jedrnih vsebinah v okviru izbirnih širših tem, pa so zapisana s poševnim tiskom.

3.1 Prazgodovina, stari vek

3.1.1 Obvezne širše teme (60–70 odstotkov razpoložljivih učnih ur)

3.1.1.1 Zakaj je pomembna zgodovina?

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- pojasnijo, kaj proučuje zgodovina;
- ponazorijo in ocenijo pomen različnih vrst zgodovinskih virov za zgodovino;
- sklepajo in utemeljijo, kako sta se skozi zgodovino spreminjala zgodovinski čas in prostor;
- sklepajo in utemeljijo pomen znanja zgodovine za današnji čas;
- razložijo večperspektivni pogled na zgodovinsko dogajanje;
- ugotavljajo vzroke za nastanek različnih zgodovinskih interpretacij posameznih zgodovinskih dogodkov, pojavov ali procesov;
- seznanijo se z učbenikom in s temeljno zgodovinsko terminologijo in ju znajo uporabljati;
- seznanijo se z dostopnostjo zgodovinskih virov in znajo razlikovati med zgodovinsko literaturo in zgodovinskimi viri;
- seznanijo se z vlogo knjižnic, arhivov, muzejev in IKT glede uporabe zgodovinske literature in virov;
- v povezavi s šolsko knjižnico spoznajo pomen različnih leksikonov, enciklopedij, zgodovinskih atlasov, spletnih programov za iskanje literature, kot so npr. COBISS/OPAC, uporabni spletni iskalniki (npr. Google) in spletne strani z zgodovinsko vsebino, in se jih naučijo uporabljati;
- razlikujejo med objektivnim dejstvom oziroma dokazom ter subjektivnim mnenjem oziroma interpretacijo ter se glede na to učijo kritične presoje vrednosti in uporabnosti informacij iz različnih zgodovinskih virov in literature.

Vsebine:

- 1) Kaj proučuje zgodovina?
- 2) Pomen zgodovinskih virov
- 3) Zgodovinski čas in prostor
- 4) Razvoj zgodovinske misli
- 5) Pomen zgodovine za današnji čas

Ključni koncepti oziroma ideje:

Zgodovina, zgodovinski viri in literatura, navajanje, pomožne zgodovinske vede, koledar, periodizacija, multiperspektivizem, interpretacija zgodovine.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:¹

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.
Informatika: predstavitev informacij.

3.1.1.2 Od mestnih držav do prvih imperijev

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- pojasnijo, po katerih lastnostih se človek razlikuje od živali;
- razložijo pojem neolitske revolucije;
- sklepajo o naravnih in gospodarskih temeljih življenja;
- analizirajo okoliščine in vzroke družbenega in političnega organiziranja prvih človeških družb;
- primerjajo oblike državnih organizacij in oblik vladanja v starem veku;
- primerjajo načine urejanja odnosov med državami, med vladarji in vladajočimi na eni strani in med ljudstvom na drugi strani;
- umestijo ključne dogodke, pojave in procese iz obdobja prazgodovine in starega veka v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- učijo se brati zgodovinske zemljevide, analizirajo simbole v legendah zemljevidov in na zemljevidih;
- umestijo zgodovinske dogodke, pojave in procese v ustrezen zgodovinski čas s pomočjo obstoječih zgodovinskih trakov ali pa jih izdelajo sami;
- razvijajo spretnosti zbiranja in izbiranja ter kritične presoje vrednosti in uporabnosti informacij iz izbranih zgodovinskih virov in literature;

¹ Pri vsaki širši temi so označene tudi mogoče medpredmetne povezave z oznako tem oziroma sklopov iz učnih načrtov drugih predmetov, in sicer s pokončnim tiskom. Posebej pa so označene tudi kroskurikularne teme zlasti pri knjižnih informacijskih znanjih in informatiki, in to s poševnim podčrtanim tiskom. Označene medpredmetne povezave ali kroskurikularne teme nakazujejo le možnosti, ki niso obvezujoče, seveda pa so mogoče tudi različne druge medpredmetne povezave ali povezave prek kroskurikularnih tem po strokovni presoji profesorjev.

- oblikujejo samostojne sklepe, mnenja in stališča;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih vrstah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjene kulturne dediščine iz obdobja prazgodovine in starega veka v različnih arheoloških parkih, muzejskih zbirkah ipd.

Vsebine:

a) Človekovi začetki

- 1) Pojav človeka
- 2) Neolitska revolucija

b) Prve visoke kulture

- 1) »Rodovitni polmesec«: nove ideje, nova odkritja (začetki obdelave kovin, prva mesta)
- 2) Prve civilizacije ob velikih rekah (študijski primer)
- 3) Prve civilizacije na tleh današnje Evrope (študijski primer)

c) Grki in Rimljani

- 1) Grški polis: Atene, Sparta
- 2) Imperij Aleksandra Makedonskega
- 3) Rim: od mestne države do prestolnice imperija
- 4) Značilnosti, razvoj in spremembe v organizaciji rimske družbe
- 5) Vzpon in propad rimskega imperija

Ključni koncepti, ideje:

Različne oblike gospodarstva: lov, nabiralništvo, poljedelstvo, živinoreja, obrt, trgovina; različne oblike državne organizacije: monarhija, republika, mestna država; ideja imperija; različne oblike vladavin: teokracija, aristokracija, demokracija; družbena hierarhija; sužnjelastniška družba.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Biologija: Evolucija.

Geografija: Nastanek in zgradba Zemlje.

3.1.1.3 Prazgodovinska in antična kulturna dediščina na tleh današnje Slovenije

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo značilnosti načinov življenja v posameznih obdobjih kamene dobe;
- primerjajo značilnosti gospodarskih, družbenih in kulturnih dosežkov ljudstev iz posameznih obdobj kovinskih dob na Slovenskem;
- analizirajo značilnosti ohranjenih mitov in arheoloških najdb, ki povezujejo grško civilizacijo z današnjim slovenskim ozemljem;
- primerjajo značilnosti življenja v rimskih mestih in na podeželju ter med provincami na tleh današnje Slovenije in Rimom;

- analizirajo značilnosti rimskega kulturnega izročila od umetnosti do odlomkov del piscev, ki jih povezujejo z današnjim slovenskim ozemljem;
- umestijo ključne dogodke, pojave in procese iz obdobja prazgodovine in rimskega obdobja v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- učijo se brati zgodovinske zemljevide, analizirajo simbole v legendah zemljevidov in na zemljevidih;
- umestijo zgodovinske dogodke, pojave in procese v ustrezen zgodovinski čas s pomočjo obstoječih zgodovinskih trakov ali pa jih izdelajo sami;
- razvijajo spretnosti zbiranja in izbiranja ter kritične presoje vrednosti in uporabnosti informacij iz izbranih zgodovinskih virov in literature;
- oblikujejo samostojne sklepe, mnenja in stališča;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih vrstah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjene kulturne dediščine iz obdobja prazgodovine in rimskega obdobja na tleh današnje Slovenije v različnih arheoloških parkih, muzejskih zbirkah ipd.

Vsebine:

a) Prazgodovina

- 1) Sledi paleolitskih in mezolitskih kultur
- 2) Prvi poljedelci
- 3) Sijaj bronaste dobe
- 4) Halštatska kultura
- 5) Kelti in latensko obdobje

b) Grki in Rimljani

- 1) Sledi grške civilizacije med mitom in resnico
- 2) Rimljani zasedejo današnje slovensko ozemlje
- 3) Rimska mesta
- 4) Rimsko podeželje
- 5) Rimsko kulturno izročilo

Ključni koncepti, ideje:

Periodizacija prazgodovine, antično grško kulturno izročilo, antično rimsko kulturno izročilo.

Medpredmetne povezave, *kroskurikularne teme*:

Biologija: Evolucija.

Geografija: Nastanek in zgradba Zemlje.

3.1.2 Izbirne širše teme **(30–40 odstotkov razpoložljivih učnih ur)**

3.1.2.1 Stičišča kultur

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo možnosti in značilnosti gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega razvoja izbranega kulturnega območja oziroma ljudstva;
- raziščejo možnosti vzpostavljanja kulturnih stikov med posameznimi ljudstvi in območji ter predstavijo dokaze, da so takšni stiki obstajali;
- izbrano civilizacijo umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjanja svetovne kulturne dediščine.

Vsebine:

a) Gospodarski, družbeni, politični in kulturni razvoj

- 1) Indija (dravidska, vedska civilizacija)
- 2) Kitajska od dinastije Šang do dinastije Čin
- 3) Amerika (graditelji gomil, Nazca, Olmeki, Maji)

b) Stiki med civilizacijami (življenje v miru, življenje v vojni)

- 1) Trgovski stiki
- 2) Izmenjava idej
- 3) Vojne

Ključni koncepti, ideje:

Kultura, civilizacija, kulturni stiki.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

Sociologija: Identiteta in kultura.

3.1.2.2 Zgodovina vsakdanjega življenja

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- opišejo položaj in vlogo žensk in moških v različnih obdobjih pri izbranih civilizacijah starega sveta;
- primerjajo podobnosti in razlike v življenju grške in rimske družine, upoštevajoč različne poklice in družbene sloje ter razrede;
- primerjajo podobnosti in razlike v vzgoji in izobraževanju deklic in dečkov pri izbranih civilizacijah starega veka;
- sklepajo o pojmovanju izraza človekove pravice v starem veku ter raziščejo, koliko so bile v tem času spoštovane človekove pravice;
- z različnih perspektiv preiščejo značilnosti iz zgodovine vsakdanjega življenja;
- primere iz vsakdanjega življenja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjanja kulturne dediščine kultur starega veka;
- spoznajo odnos do spoštovanja človekovih pravic v starem veku.

Vsebine:

a) Ženske, moški, otroštvo

- 1) Ženske in moški pri prvih visokih kulturah
- 2) Ženske in moški v stari Grčiji in Rimu
- 3) Koncepti ženske podrejenosti
- 4) Družina: grška oikos, rimska familija
- 5) Ženske na prestolu
- 6) Otroštvo: vzgoja in izobraževanje deklic in dečkov
- 7) Koliko so bile spoštovane pravice posameznika (moški, ženske, otroci)?

b) Vsakdanje življenje

- 1) Vsakdanjik kmetov, obrtnikov, trgovcev, plemičev, vladarjev
- 2) Naselbine: vasi, mesta. Bivališča
- 3) Preskrba z vodo in hrano
- 4) Osebna higiena, Oblačila
- 5) Promet in ceste, Popotniki
- 6) Skrb za javni red, mir in varnost
- 7) Zdravstvo in porodničarstvo

Ključni koncepti, ideje:

Matriarhat, patriarhat, matrilinearno in patrilinearno pravo, ženska enakopravnost, dedno pravo, suženjstvo.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Družbene različnosti in neenakosti, Družina, Šolanje.

3.1.2.3 Od prvih umetnikov do prvih znanstvenikov

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo umetnostne in znanstvene dosežke v posameznih obdobjih prazgodovine in starega veka;
- sklepajo o vzrokih za pojav umetnosti in znanosti;
- primerjajo vzroke za pojav prava ter značilnosti med običajnim in zapisanim pravom;
- primerjajo značilnosti pravnih določil izbranih zakonikov;
- razložijo pojmovanje človekovih pravic v starem veku in danes;
- umetniške stvaritve in znanstvene dosežke umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjanja kulturne dediščine kultur starega veka.

Vsebine:

a) Začetki umetnosti in znanosti v prazgodovini

- 1) Rojstvo umetnosti v mlajšem paleolitiku
- 2) Megalitski kulturni spomeniki
- 3) Začetki znanosti: koledar, obdelava kamna in kovin

b) Egipčansko, grško, helenistično in rimsko kulturno izročilo

- 1) Pisava
- 2) Značilnosti znanosti, vrste znanstvenih panog (matematika, astronomija, medicina)
- 3) Znanosti izstopijo iz službe religiji
- 4) Odsev zgodovinskega dogajanja v umetnosti in književnosti
- 5) Začetki gledališča
- 6) Šolstvo, prve akademije

c) Razvoj prava

- 1) Prvi zakoni in zakoniki pri visokih kulturah starega vzhoda
- 2) Pravo pri Grkih in Rimljanih

Ključni koncepti, ideje:

Umetnost, znanost, mecenstvo, mentorstvo, običajno zapisano pravo, človekove pravice, mirovna pogodba.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Umetnostna zgodovina: Prazgodovinska umetnost, Umetnost starega veka – umetnost starih

civilizacij, Umetnost starega veka – antična umetnost.

Sociologija: Identiteta in kultura.

Slovenščina: Antična književnost, Biblija in književnost starega Orienta.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.1.2.4 Od magije do religije

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- pojasnijo, kaj pomeni biti človek kot duhovno bitje;
- razložijo proces razvoja magije in njene pojavne oblike pri posameznih prazgodovinskih kulturah in ljudstvih starega veka;
- preiščejo okoliščine nastanka krščanstva, značilnosti krščanstva, vzroke za njegovo širjenje in kaj pomeni sprejetje krščanstva za državno religijo;
- analizirajo duhovna in socialna sporočila še ene izmed izbranih svetovnih religij ter sklepajo o posledicah stikov med posameznimi svetovnimi religijami;
- različne oblike duhovnega življenja oziroma religijo umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti ver;
- razvijajo pripravljenost premagovati predsodke in stereotipe;
- razvijajo pozitiven odnos do raznolikosti in večkulturnosti;
- spoznajo pomen medkulturnega dialoga in strpnosti.

Vsebine:

a) Magične predstave o človeku in svetu

- 1) Človek kot duhovno bitje in potreba po ritualih
- 2) Od magije do religije
- 3) Podobne pojavne oblike duhovnega življenja na določeni stopnja razvoja pri različnih kulturah (študijski primeri)

b) Nastanek svetovnih religij

- 1) Krščanstvo: nastanek, širjenje, duhovna in socialna sporočila, vpliv na kulturo, stiki z drugimi religijami in kulturami

2) Judovstvo, hinduizem, budizem, konfucionizem, islam (študijski primer): nastanek, širjenje, duhovna in socialna sporočila, vpliv na kulturo, stiki z drugimi religijami in kulturami

Ključni koncepti, ideje:

Magija, religija, mitologija, politeizem, monoteizem, kulturno izročilo, »svete knjige« (Talmud, Biblija, Koran ...), medkulturni dialog, strpnost.

Medpredmetno povezovanje, kroskurikularne teme:

Sociologija: Religija in verovanjski sistemi.

Slovenščina v gimnazijah: Biblija in književnost starega Orienta.

3.2 Srednji vek, doba humanizma in renesanse, doba absolutizma, začetki industrializacije

3.2.1 Obvezne širše teme (60–70 odstotkov razpoložljivih učnih ur)

3.2.1.1 Različni modeli vladanja

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- navedejo vzroke za razpad rimskega imperija in ugotovijo posledice za evropski in sredozemski prostor;
- sklepajo o značilnostih posameznih modelov vladanja in jih primerjajo z današnjimi;
- ugotovijo obseg udeležbe različnih družbenih slojev in razredov (oziroma stanov) pri vladanju oziroma odločanju;
- analizirajo značilnosti stanovske družbe in sklepajo o njenih spremembah v posameznih obdobjih;
- z različnih perspektiv analizirajo okoliščine za nastanek različnih modelov vladanja;
- primerjajo reformne poskuse posameznih evropskih vladarjev ter presodijo, koliko so bili uspešni;
- različne modele vladanja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja.

Vsebine:

a) Od razpada zahodnega dela rimskega cesarstva do stanovskih monarhij

- 1) Razpad rimskega imperija
- 2) Frankovska monarhija in oblikovanje fevdalne družbe

b) Med posvetno in cerkveno oblastjo

- 1) Oblikovanje stanovskih monarhij in stanovska družbena struktura
- 2) Italijanske mestne države
- 3) Papeška država
- 4) Boj za oblast med papeži in cesarji

c) Med absolutizmom in parlamentarizmom

- 1) Nizozemska osvobodilna vojna in začetki parlamentarne države
- 2) Anglija med absolutizmom in parlamentarno državo
- 3) Uspehi in neuspehi absolutnih monarhij
- 4) Vpliv razsvetljenskih idej na reformne poskuse v posameznih absolutnih monarhijah

Ključni koncepti, ideje:

Ideja cesarstva, stanovska monarhija, stanovska družba, mestna država, papeška država, boj za investituro, absolutizem, parlamentarizem, razsvetljeni absolutizem.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Odločanje v skupnosti.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.2.1.2 Etnične, družbene in gospodarske spremembe

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- pojasnijo etnične, gospodarske in družbene spremembe, ki jih povzroči srednjeveška kolonizacija;
- sklepajo o vzrokih in pogojih za velika geografska odkritja;
- primerjajo prednosti ter slabosti velikih geografskih odkritij za Evropo in za preostali svet;
- ugotovijo pomen humanizma in renesanse za nadaljnji zgodovinski razvoj;
- utemeljijo trditev, da je bilo 18. stoletje tudi stoletje novih idej in izumov;
- ključne etnične, družbene in gospodarske spremembe umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjanja evropske in svetovne kulturne dediščine;

- razvijajo pozitiven odnos do spoštovanja različnosti in drugačnosti ver, kultur oziroma večkulturnosti;
- razvijajo odprtost do novih idej in do premagovanja stereotipov in predsodkov.

Vsebine:

a) Srednjeveška kolonizacija, velika geografska odkritja

- 1) Srednjeveška kolonizacija
- 2) Ali so Evropejci odkrili preostali svet?
- 3) Pomembna geografska odkritja in oblikovanje kolonialnih imperijev
- 4) Menjava dobrin in idej
- 5) Trgovina s sužnji

b) Doba humanizma, renesanse in reformacije, razsvetljenstvo

- 1) Kaj je renesansa, kaj pomeni izraz »renesančni človek«?
- 2) Odsev zgodovinskega dogajanja v renesančni umetnosti
- 3) Razvoj znanosti v času renesanse
- 4) Humanizem in humanistični misleci
- 5) Šolstvo, tisk, širjenje pismenosti
- 6) Reformacija
- 7) Katoliška in protestantska Evropa
- 8) Izvori in značilnosti razsvetljenskih idej in njihovi avtorji

c) Gospodarski razvoj

- 1) Avtarkično gospodarstvo v okviru zemljiškega gospostva
- 2) Srednjeveška kolonizacija in vpliv na gospodarstvo
- 3) Napredek v kmetijstvu
- 4) Srednjeveška mesta
- 5) Gospodarski razvoj na podeželju
- 6) Zgodnji kapitalizem
- 7) Merkantilizem in fiziokratizem
- 8) Začetki industrializacije v Angliji

Ključni koncepti, ideje:

Kolonizacija, avtarkično gospodarstvo, stanovska družba, geografska odkritja, kolonialni imperiji, humanizem in renesansa, kapitalizem, reformacija, razsvetljenstvo, industrijska revolucija.

Medpredmetne povezave, *kroskurikularne teme*:

Sociologija: Religija in verovanjski sistemi.

Slovenščina: Književnost srednjega veka v Evropi in na Slovenskem, Renesansa, Slovenska reformacija, protireformacija, barok, Slovensko ljudsko slovstvo.

Umetnostna zgodovina: Umetnost srednjega veka, Umetnost novega veka.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil,

Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.
Informatika: Predstavitev informacij.

3.2.1.3 Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- opredelijo obseg naselitve alpskih Slovanov v Vzhodne Alpe ter primerjajo prvi in drugi val naselitve;
- analizirajo gospodarske, družbene in politične značilnosti prvih državnih tvorb alpskih Slovanov;
- sklepajo o značilnostih ter posledicah pokristjanjevanja alpskih Slovanov;
- raziščejo značilnosti etničnega, ozemeljskega, gospodarskega in družbenega razvoja zgodovinskih dežel, v katerih so živeli tudi Slovenci;
- pojasnijo kako je zgodovinsko dogajanje vplivalo na kulturno ustvarjanje;
- primerjajo prednosti in slabosti uvajanja razsvetljenskih reform na Slovenskem;
- ključne dogodke, pojave in procese iz srednjeveške in novoveške narodne zgodovine umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje zaključke, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do slovenske narodne identitete;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjanja slovenske kulturne dediščine.

Vsebine:

a) Med alpskimi Slovani v Vzhodnih Alpah

- 1) Naselitev alpskih Slovanov v Vzhodne Alpe
- 2) Nastanek in značilnosti kneževin alpskih Slovanov (Karantanija, Karniola)
- 3) Pokristjanjevanje in vključitev v zahodnoevropski kulturni prostor

b) Slovenski prostor in začetki zgodovinskih dežel

- 1) Vzpon rimsko-nemškega cesarstva
- 2) Oblikovanje zgodovinskih dežel
- 3) Fevdalne rodbine in oblikovanje dinastičnih ozemelj
- 4) Mesta, podeželje
- 5) Kulturni razvoj na Slovenskem

c) Habsburška monarhija in Slovenci

- 1) Turški vpadi in modernizacija habsburške monarhije
- 2) Položaj kmeta, kmečki upori
- 3) Vloga in pomen reformacije
- 4) Protireformacija in odsev zmage Katoliške cerkve v baročni umetnosti na Slovenskem
- 5) Začetki manufaktur in založništva

Ključni koncepti, ideje:

Zgodnjesrednjeveške kneževine, pokristjanjevanje, rimsko-nemško cesarstvo, zgodovinske dežele, dinastična ozemlja, zgodnji kapitalizem, kmečki upori, humanizem in renesansa, reformacija in protireformacija.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Religija in verovanjski sistemi.

Slovenščina: Književnost srednjega veka v Evropi in na Slovenskem, Renesansa, Slovenska reformacija, protireformacija, barok, Slovensko ljudsko slovstvo.

Umetnostna zgodovina: Umetnost srednjega veka, Umetnost novega veka.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.2.2 Izbirne širše teme (30–40 odstotkov razpoložljivih učnih ur)

3.2.2.1 Stičišča kultur

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- *preiščejo značilnosti gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega razvoja izbranega območja oziroma kulture;*
- *preiščejo in sklepajo o odnosih izbranega območja oziroma kulture z zahodnim svetom;*
- *ključne družbene, gospodarske, politične in kulturne spremembe izbrane kulture ali območja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;*
- *razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;*
- *oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;*
- *razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;*
- *razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;*
- *razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjanja evropske in svetovne kulturne dediščine;*
- *razvijajo pozitiven odnos do spoštovanja različnosti in drugačnosti ver, kultur oziroma spoznajo pomen multikulturalnosti in medkulturnega dialoga in strpnosti;*
- *razvijajo odprtost do novih idej in do premagovanja stereotipov in predsodkov.*

Vsebine:

- 1) Rusija
- 2) Vikingi
- 3) Arabci
- 4) Bizanc
- 5) Mongoli
- 6) Osmani
- 7) Črna Afrika
- 8) Kitajska
- 9) Amerika
- 10) Japonska
- 11) Indokitajska

Ključni koncepti, ideje:

Odnosi z zahodnim svetom, civilizacija, kultura, religija.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Umetnostna zgodovina: Umetnost srednjega veka, Umetnost novega veka.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.2.2.2 Kako temačen je bil v resnici srednji vek?

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- utemeljijo trditev, da je bil srednji vek temačen;
- primerjajo podobnosti in razlike med južnimi, osrednjimi in zahodnimi predeli Evrope v posameznih obdobjih srednjega veka;
- ključne družbene in kulturne dogodke, pojave ali procese umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo odgovoren in pozitiven odnos do ohranjanja slovenske in evropske kulturne dediščine.

Vsebine:

- 1) Srednjeveška pobožnost
- 2) Značilnosti in odnos do higiene, medicina, bolezni
- 3) Revščina, bogastvo – lakota, izobilje
- 4) Šolstvo in izobraženost posameznih družbenih slojev
- 5) Vloga in pomen samostanov
- 6) Vraževernost, čarovniški procesi
- 7) Občutenje življenja in smrti

Ključni koncepti, ideje:

Higiena, medicina, epidemije, revščina, bogastvo, šolstvo, izobrazba, vraževernost, religija.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Religija in verovanski sistemi, Družba – zdravje, telo, bolezen.

Slovenščina: Književnost srednjega veka v Evropi in na Slovenskem, Renesansa, Slovenska re-formacija, protireformacija, barok, Slovensko ljudsko slovstvo.

Umetnostna zgodovina: Umetnost srednjega veka, Umetnost novega veka.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.2.2.3 Srednjeveške verske vojne

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo značilnosti vojn v imenu boga ali v imenu ideje v srednjem veku z izbranim današnjim primerom;
- analizirajo vzroke za križarske vojne ter presodijo njene posledice;
- utemeljujejo misel, ali je šlo v času križarskih vojn za »spopad dveh civilizacij«;
- raziščejo, zakaj je prihajalo do razhajanj tudi znotraj Krščanske (Katoliške) cerkve;
- ključne dogodke in pojave umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do spoštovanja različnosti in drugačnosti ver, kultur oziroma večkulturnosti;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic.

Vsebine:

- 1) Vojne v imenu boga : vojne v imenu ideje?
- 2) Pokristjanjevanje z ognjem in mečem v Evropi
- 3) Pokristjanjevanje novega sveta
- 4) Križarske vojne in njihove posledice: vojne krščanskega in muslimanskega sveta
- 5) Različna verska gibanja, sekte in križarske vojne v Evropi: vojne med kristjani
- 6) Inkvizicija

Ključni koncepti, ideje:

Verske vojne, pokristjanjevanje, križarska vojna, verska gibanja in sekte, inkvizicija.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Religija in verovanski sistemi.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.2.2.4 Načini življenja na podeželju in v mestih na tleh današnje Slovenije od 11. do 18. stoletja

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- pojasnijo značilnosti stanovske družbene hierarhije;
- preiščejo in primerjajo značilnosti življenja na gradovih, v mestih in na podeželju (agrarno in neagrarno prebivalstvo);
- razložijo vpliv zgodnje kapitalistične proizvodnje na podeželje in mesta;
- analizirajo spremembe, ki so jih prinesle reforme razsvetljenih absolutistov na podeželje in v mesta;
- analizirajo odlomke iz zgodovinopisnih in potopisnih del, ki opisujejo značilnosti zgodovinskih dežel;
- s pomočjo izbranih umetniških del z zgodovinskih ozadjem (arhitekturnih, slikovnih, likovnih, glasbenih) razložijo značilnosti vsakdanjega življenja na Slovenskem;
- ključne dogodke in pojave umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;

- razvijajo pozitiven odnos do ohranjanja slovenske kulturne dediščine in narodne identitete;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic.

Vsebine:

- 1) Gospodje in podložniki
- 2) Ko je bilo meščanstvo privilegij
- 3) Od vitezov do gospodov
- 4) Med rudarji, fužinarji in kovači
- 5) V prvih manufakturah
- 6) Vpliv reform razsvetljenih absolutistov na življenje v mestih in na podeželju
- 7) Prikaz življenja na Slovenskem v prvih zgodovinskih in potopisnih delih
- 8) Umetnost kot vir za preučevanje življenja na Slovenskem v obdobju:
 - srednjega veka,
 - humanizma in renesanse,
 - baroka in
 - razsvetljenstva.

Ključni koncepti, ideje:

Fevdni odnosi, fevdalni odnosi, mestni privilegiji in statuti, založništvo, manufakture, razsvetljeni absolutizem, romanika, gotika, humanizem, renesansa, reformacija, protireformacija, barok, razsvetljenstvo.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Slovenščina: Književnost srednjega veka v Evropi in na Slovenskem, Renesansa, Slovenska reformacija, protireformacija, barok, Slovensko ljudsko slovstvo.

Umetnostna zgodovina: Umetnost srednjega veka, Umetnost novega veka.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.3 19. stoletje

3.3.1 Obvezne širše teme (60–70 odstotkov razpoložljivih učnih ur)

3.3.1.1 Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo razsvetljenske ideje o enakosti in ocenijo dosežke ameriških revolucionarjev;
- analizirajo dosežke francoske revolucije s stališča razsvetljenskih zahtev po enakosti;
- analizirajo in ocenijo dosežke meščanstva in njegovih gibanj za enakost v 19. stoletju;
- primerjajo različne razvojne stopnje parlamentarizma v 19. stoletju;
- primerjajo značilnosti različnih političnih strank;
- ključne dogodke in pojave umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije.

Vsebine:

- 1) Razsvetljenske ideje o enakosti
- 2) Ameriška revolucija
- 3) Francoska revolucija
- 4) Napoleonova diktatura (konec starega režima in stanovske ureditve družbe)
- 5) Značilnosti meščanske družbe
- 6) Liberalna gibanja in meščanske revolucije v 19. stoletju
- 7) Uveljavitev ustavnega reda in parlamentarizma
- 8) Nastanek modernih političnih strank

Ključni koncepti, ideje:

Revolucija, človekove pravice, diktatura, restavracija, liberalizem, konservativizem, klerikalizem, volilna pravica, ustava, parlamentarizem, politične stranke.

Medpredmetne povezave, *kroskurikularne teme*:

Sociologija: Družbene različnosti in neenakosti, Odločanje v skupnosti.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno

potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.
Informatika: Predstavitev informacij.

3.3.1.2 Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo posamezna nacionalna gibanja;
- ocenijo dosežke posameznih nacionalnih gibanj;
- primerjajo razvoj in uspeh oziroma neuspeh posameznih nacionalnih držav (študija primera);
- raziščejo vzroke in posledice imperializma;
- ključne dogodke in pojave umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije.

Vsebine:

- 1) Nacionalna gibanja v 19. stoletju
- 2) Nacionalne države in njihova vloga v evropskem prostoru
- 3) Tekmovanje med državami in odkrivanje »neodkritega sveta«
- 4) Temelji imperializma in kolonialna politika
- 5) Delitev sveta in posledice kolonializma
- 6) Krizna žarišča in pot v svetovno vojno

Ključni koncepti, ideje:

Nacionalno gibanje, nacionalizem, šovinizem, nacionalna država, realna politika, kolonializem/imperializem, pax britanica, sistem zvez, krizno žarišče.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo

knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.
Informatika: Predstavitev informacij.

3.3.1.3 Slovensko nacionalno oblikovanje

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- raziščejo posamezne etape nacionalnega oblikovanja;
- ocenijo dosežke posameznih obdobji glede na aktualen položaj slovenskega naroda;
- primerjajo značilnosti različnih političnih strank in političnih idejnih konceptov;
- raziščejo gospodarski položaj slovenskih dežel;
- ključne dogodke in pojave iz slovenske zgodovine 19. stoletja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;
- razvijajo pozitiven odnos do oblikovanja slovenske narodne identitete in razvoja državnosti.

Vsebine:

a) Razvoj slovenske narodne zavesti

- 1) Začetki slovenskega nacionalnega oblikovanja konec 18. stoletja
- 2) Ideje slovenskih izobražencev v prvi polovici 19. stoletja
- 3) Marčna revolucija
- 4) Spremembe v času ustavne dobe
- 5) Krepitev nacionalne zavesti v drugi polovici 19. stol. in češki vplivi
- 6) Nastanek političnih strank
- 7) Novi politični koncepti ob koncu stoletja

b) Gospodarski razvoj

- 1) Slovenci in industrializacija
- 2) Gospodarski razvoj v drugi polovici 19. stol
- 3) Položaj posameznih družbenih skupin: kmetje, delavci, meščanstvo
- 4) Agrarna kriza in izseljevanje

Ključni koncepti, ideje:

Liberalni in konservativni krogi, ilirizem, politični program, slogaštvo, nacionalizem, germanizacija, izseljevanje, slovenske politične stranke/tabori, jugoslovanska ideja.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Slovenščina: Razsvetljenstvo v slovenski književnosti, Romantika na Slovenskem, Med romantiko in realizmom na Slovenskem.

Umetnostna zgodovina: Umetnost 19. in 20. stoletja.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.3.2 Izbirne širše teme (30–40 odstotkov razpoložljivih učnih ur)

3.3.2.1 Blišč in beda industrijskega razvoja

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- raziščejo značilnosti industrijskega razvoja v 19. stoletju;
- raziščejo spremembe, ki jih je v svetu povzročil industrijski razvoj;
- analizirajo družbene spremembe in vsakdanje življenje;
- ključne prelomnice iz gospodarske in družbene zgodovine 19. stoletja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje zaključke, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo multiperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos o pomenu spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;
- razvijajo odgovoren odnos do varovanja okolja.

Vsebine:

- 1) Industrijska revolucija
- 2) Gospodarski liberalizem in monopolni kapitalizem
- 3) Gospodarske krize
- 4) Posledice industrijske revolucije: komunikacije in povezovanje sveta
- 5) Suženjsko vprašanje
- 6) Spremembe v družbeni strukturi
- 7) Socialno vprašanje
- 8) Delavsko gibanje

Ključni koncepti, ideje:

Industrializacija, svetovne razstave, liberalni kapitalizem, monopol, recesija, inflacija, urbanizacija, socialno vprašanje, delavsko gibanje, socialne reforme, socializem, marksizem.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Družbene različnosti in neenakosti.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.3.2.2 Vsakdanje življenje v 19. stoletju

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- *raziščejo značilnosti vsakdanjega življenja različnih družbenih skupin v 19. stoletju;*
- *analizirajo spremembe v vrednotah in načinu življenja;*
- *ocenijo pomen širjenja mreže šol in izobraževanja;*
- *analizirajo značilnosti kulturnega razvoja;*
- *ključne značilnosti iz zgodovine načinov življenja v 19. stoletju umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;*
- *razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;*
- *oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;*
- *analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;*
- *razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;*
- *razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;*
- *razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;*
- *razvijajo pozitiven odnos do spoštovanja enakosti med spoloma.*

Vsebine:

- 1) *Bivalna kultura in higiena*
- 2) *Odnosi v družini*
- 3) *Sistem vrednot*
- 4) *Širjenje šol in pomen izobraževanja*
- 5) *Emancipacija/položaj žensk*
- 6) *Otroštvo in mladost*
- 7) *Kulturno življenje*

Ključni koncepti, ideje:

Bivalna kultura, bidermajer, emancipacija, sufražetke, iracionalna filozofija, darvinizem, romantika, realizem, impresionizem, naturalizem.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Identiteta in kultura, Družina, Šolanje.

Umetnostna zgodovina: Umetnost 19. in 20. stoletja.

Slovenščina: Književnost evropske romantike, Književnost evropskega realizma in naturalizma.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.3.2.3 Razvoj družbe na Slovenskem v 19. stoletju

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- raziščejo značilnosti vsakdanjega življenja različnih družbenih skupin na Slovenskem v 19. stoletju;
- analizirajo spremembe v družbi na Slovenskem;
- ocenijo pomen širjenja mreže šol in izobraževanja za Slovence;
- ocenijo dosežke slovenskih znanstvenikov in umetnikov;
- ključne značilnosti iz slovenske družbene in kulturne zgodovine v 19. stoletju umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;
- razvijajo pozitiven odnos do spoštovanja enakosti med spoloma.

Vsebine:

- 1) Kmečki položaj
- 2) Položaj delavstva
- 3) Slovensko meščanstvo (izobraženci in podjetniki)
- 4) Širjenje šol
- 5) Začetki uveljavljanja žensk
- 6) Dosežki slovenskih znanstvenikov
- 7) Dosežki slovenske kulture

Ključni koncepti, ideje:

Emancipacija, slovenska moderna.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Identiteta in kultura, Družina, Šolanje.

Umetnostna zgodovina: Umetnost 19. in 20. stoletja.

Slovenščina: Slovenska moderna.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.3.2.4 Stičišča kultur: Daljni vzhod, Severna in Latinska Amerika v 19. stoletju

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- raziščejo značilnosti kitajskega in japonskega prostora v 19. stoletju;
- analizirajo posledice kolonialne razdelitve azijskega prostora;
- raziščejo značilnosti severnoameriškega prostora v 19. stoletju;
- analizirajo posledice množičnega priseljevanja v Severno Ameriko;
- raziščejo značilnosti srednje- in južnoameriškega prostora v 19. stoletju ter analizirajo položaj novonastalih držav in njihove težave;
- glavne značilnosti gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega razvoja izbrane kulture ali območja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;
- razvijajo pozitiven odnos do ohranjanja svetovne kulturne dediščine in spoznajo pomen vzpostavljanja in ohranjanja medkulturnega dialoga in strpnosti.

Vsebine:

- 1) Širitev kolonialne oblasti evropskih držav v Aziji in plantažno kmetijstvo
- 2) Modernizacija, vzpon Japonske in vzpon japonskega nacionalizma
- 3) Šibkost Kitajske in evropski nadzor nad njenim gospodarstvom

- 4) Kitajsko protikolonialno gibanje in kitajska revolucija
- 5) Severna Amerika ob koncu 18. stoletja, industrializacija in selitve v Severno Ameriko
- 6) Državljska vojna v ZDA
- 7) Širjenje na Divji zahod in odnos do ameriških staroselcev
- 8) Boj južnoameriških kolonij proti kolonialni oblasti in vpliv ZDA
- 9) Politična nestabilnost in gospodarske težave novonastalih držav v južni Ameriki (študija primera)

Ključni koncepti, ideje:

Kolonializem, reforme, modernizacija, nacionalizem, revolucija, vojna, neodvisnost, suženjstvo, dolarski imperializem, industrializacija, selitve, evropeizacija, državljanska vojna.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.4 20. stoletje in začetek 21. stoletja

3.4.1. Obvezne širše teme (60–70 odstotkov razpoložljivih učnih ur)

3.4.1.1 Razvoj demokracije

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo različne oblike demokratičnih ureditev v zgodovini človeštva;
- analizirajo/ocenijo dosežke v razvoju demokracije v posameznih obdobjih;
- analizirajo vzroke za pojav totalitarnih sistemov in njihove posledice za demokratično ureditev v Evropi in svetu;
- raziščejo posledice razširitve demokracije po padcu berlinskega zidu;
- analizirajo in ocenijo uspeh demokratičnih procesov danes;
- ključne dogodke, pojave in procese umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;

- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena vzpostavljanja in ohranjanja medkulturnega dialoga in strpnosti.

Vsebine:

- 1) Razsvetljenska ideja o treh vejah oblasti in razvoj demokracije do 20. stoletja (antična demokracija, razsvetljenstvo, razvoj v 19. stoletju)
- 2) Demokratični sistemi med obema vojnama v 20. stoletju
- 3) Totalitarni sistemi: fašizem, nacionalsocializem, boljševizem
- 4) Širitev demokracije po padcu berlinskega zidu v Evropi in po svetu
- 5) Težave demokratične ureditve v sodobnem svetu

Ključni koncepti, ideje:

Demokracija, tri veje oblasti, ustava, diktatura, totalitarizem.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Odločanje v skupnosti, Izzivi sodobnega sveta, Množični mediji in komunikacije.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.4.1.2 Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- raziščejo korenine za pojav blokvske delitve sveta;
- primerjajo življenje med hladno vojno v različnih blokih;
- raziščejo in primerjajo različne konflikte, ki jih je povzročila hladna vojna;
- raziščejo različne oblike političnega, gospodarske in kulturnega povezovanja sveta po drugi svetovni vojni;
- analizirajo vpliv gospodarstva na povezovanje v Evropi;
- primerjajo različna obdobja evropske integracije in ocenijo njihovo uspešnost;
- analizirajo različne oblike povezovanja tretjega/nerazvitega sveta od druge svetovne vojne dalje;
- raziščejo različne cilje in oblike terorizma ter poglede nanj;
- ključne dogodke, pojave in procese umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;

- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in demokracije;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena vzpostavljanja in ohranjanja medkulturnega dialoga in strpnosti.

Vsebine:

- 1) Prva in druga svetovna vojna – totalna vojna
- 2) Hladna vojna – ne vojna in ne mir
- 3) Protislovja hladne vojne
- 4) Svetovno povezovanje (OZN)
- 5) Gospodarski razvoj in njegova nihanja
- 6) EGS in začetki evropske integracije
- 7) Evropska unija in njena širitev
- 8) Spremembe in povezovanja po svetu (Afrika, Azija, Latinska Amerika)
- 9) Teroristična gibanja in njihov vpliv na svet

Ključni koncepti, ideje:

Totalna vojna, svetovna vojna, hladna vojna, bipolarnost sveta, dekolonizacija, pomiritev, sodelovanje, evropska integracija.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Izzivi sodobnega sveta.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.4.1.3 Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- analizirajo in primerjajo položaj slovenskega naroda v različnih obdobjih/državah 20. stoletja;
- preiščejo in primerjajo reševanje mejnih vprašanj v različnih obdobjih;
- raziščejo okoliščine in dejavnike, ki so vodili do rojstva; samostojne države in vključevanja v evropsko integracijo;
- primerjajo položaj zamejcev, zdomcev in izseljencev;
- primerjajo položaj manjšin v Republiki Sloveniji;
- ključne dogodke, pojave in procese iz slovenske zgodovine 20. stoletja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos o pomenu spoštovanja človekovih pravic, enakosti, strpnosti in demokracije;
- obsodijo primere množičnega kršenja človekovih pravic, a izpostavijo tudi pozitivne vplive znotraj slovenskega naroda in s sosednjimi narodi;
- razvijajo pozitiven odnos do slovenske narodne identitete in državnosti.

Vsebine:

a) Nacionalni položaj slovenskega naroda

- 1) Položaj slovenskega naroda v prvi in drugi Jugoslaviji
- 2) Položaj slovenskega naroda med drugo svetovno vojno
- 3) Komunistični prevzem oblasti
- 4) Vzponi in padci na področju gospodarskega in kulturnega delovanja v drugi polovici 20. stoletja

b) Osamosvojitve Slovenije

- 1) Kriza v Jugoslaviji v 80. letih
- 2) Osamosvojitve Slovenije
- 3) Mednarodno priznanje in povezovanje Slovenije

c) Vprašanja meja

- 1) Nova država po prvi svetovni vojni in vprašanja meja
- 2) Urejanje obmejnih sporov po drugi svetovni vojni

č) Manjšine

- 1) Zamejci, izseljenci, zdomci
- 2) Manjšine na Slovenskem

Ključni koncepti, ideje:

Manjšine, nacionalno vprašanje, unitarizem, federalizem, osvobodilna vojna, državljanska vojna, revolucija, represija, diktatura, demokratizacija, osamosvojitvena vojna, državljanstvo, izseljenstvo.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Odločanje v skupnosti.

Geografija: Slovenci v zamejstvu in izseljenci.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.4.2 Izbirne širše teme (30–40 odstotkov razpoložljivih učnih ur)

3.4.2.1 Civilnodružbena gibanja in človekove pravice

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- raziščejo značilnosti prvih organiziranih gibanj za človekove pravice;
- primerjajo uspeh gibanj za pravice žensk v posameznih obdobjih 20. stoletja;
- ocenijo pomen deklaracije o človekovih pravicah;
- raziščejo in primerjajo nekatere kršitve človekovih pravic v 20. stoletju;
- ocenijo delovanje posameznih civilnodružbenih gibanj v novejši zgodovini;
- ključne dogodke, pojave in procese umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti, strpnosti in demokracije;
- razvijajo pozitiven odnos do odgovornega in kritičnega državljanstva;
- obsodijo množično kršenje človekovih pravic.

Vsebine:

- 1) Gibanja za svobodo in enakost v 19. stoletju
- 2) Ženska volilna pravica in vključitev žensk v politično življenje
- 2) Deklaracija o človekovih pravicah (DN, OZN)
- 3) Primeri kršenja človekovih pravic v 20. stoletju (študija primera)
- 4) Gibanja za državljanske pravice
- 5) Študentska gibanja
- 6) Mirovna gibanja
- 7) Globalna soodvisnost in izzivi človekovih pravic v sodobnem svetu

Ključni koncepti, ideje:

Civilnodružbena gibanja, nevladne organizacije, boj za državljanske pravice, človekove pravice, strpnost, globalizacij, gibanje za enakopravnost žensk, ženska volilna pravica.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Izzivi sodobnega sveta, Družbene različnosti in neenakosti.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.4.2.2 Migracije prebivalstva

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- *raziščejo in primerjajo vzroke za migracije v različnih obdobjih 20. stoletja;*
- *primerjajo položaj političnih in ekonomskih migrantov;*
- *analizirajo posledice urbanizacije sodobnega sveta;*
- *primerjajo vplive migracij na tradicionalno družbo ter njene odzive na mešanje kultur;*
- *ključne dogodke, pojave in procese umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;*
- *razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;*
- *oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;*
- *analizirajo multiperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;*
- *razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;*
- *razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;*
- *razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti, strpnosti, demokracije in medkulturnega dialoga;*
- *obsodijo holokavst, množično kršenje človekovih pravic in zločine proti človeštvu.*

Vsebine:

a) Iskanje boljšega življenja na prehodu iz 19. v 20. stoletje

- 1) Preseljevanje Evropejcev
- 2) Preseljevanje Azijcev

b) Politične migracije med obema vojnama in po drugi svetovni vojni

- 1) Iz Nemčije (Judje, protinacistično usmerjeni)
- 2) Iz vzhodne Evrope po 1945 zaradi komunizma; izgon Nemcev
- 3) Na slovenskem ozemlju (fašizem na Primorskem, begunci po 2. sv. vojni)
- 4) Zaradi spremembe meja (študija primera, na primer Indija itd.)

c) Ekonomske migracije v Evropi in po svetu

- 1) Od 60. let dalje v zahodno Evropo (iz Turčije, Jugoslavije, danes iz Afrike in Azije)
- 2) Iz Latinske Amerike v ZDA in Kanado
- 3) S podeželja v mesta

č) Multikulturna družba

- 1) Tradicionalno življenje priseljencev
- 2) Mešanje kultur

Ključni koncepti, ideje:

Migracije, gospodarska kriza, urbanizacija, izkoriščanje, globalizacija, državljanstvo, večkulturna družba, trenja med kulturami, strpnost, terorizem.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Geografija: Slovenci v zamejstvu in izseljenci.

Sociologija: Izzivi sodobnega sveta.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustrežnejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.4.2.3 Znanost in tehnologija v 20. stoletju

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- primerjajo ključne izume in odkritja;
- ocenijo njihov vpliv na družbo in vsakdanje življenje;
- raziščejo spremembe v izrabi prostega časa;
- analizirajo ekološka vprašanja in načine njihovega reševanja;
- ključne znanstvene in tehnološke novosti umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;

- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do varovanja okolja.

Vsebine:

- 1) Napredek tehnike (tekoči trak, računalniki, robotizacija itd.)
- 2) Napredek znanosti (genetika itd.)
- 3) Poglobljene razlike med razvitim in nerazvitim svetom
- 4) Naraščanje pomena izobrazbe
- 5) Družbene spremembe
- 6) Prosti čas
- 7) Ekološka vprašanja
- 8) Protijedrska in okoljevarstvena gibanja

Ključni koncepti, ideje:

Tehnični napredek, razvoj znanosti, postindustrijska družba, ekološka vprašanja, trajnostni razvoj, izobraževanje, razviti/nerazviti svet.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Biologija: Ekologija.

Sociologija: Izzivi sodobnega sveta.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

3.4.2.4 Spreminjajoči se načini življenja na Slovenskem po drugi svetovni vojni

Cilji širše teme:

Dijaki/-nje:

- razišejo značilnosti uvajanja komunističnega sistema in sekularizacije po drugi svetovni vojni;
- pojasnijo značilnosti potrošnike družbe in njen vpliv na vsakdanje življenje;
- pojasnijo, koliko so bile socialne dobrine dostopne vsem;
- analizirajo značilnosti študentskega gibanja in ocenijo njegov pomen;
- razišejo razpetost Slovencev med Jugovzhodno, Vzhodno in Zahodno Evropo;

- razložijo, kako se je spremenilo življenje v obdobju samostojne Slovenije in po vstopu v Evropsko unijo;
- ključne spremembe iz zgodovine načinov življenja na Slovenskem po drugi svetovni vojni umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo večperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos do pomena spoštovanja človekovih pravic, enakosti in strpnosti in obsodijo njihovo kršenje;
- razvijajo pozitiven odnos do slovenske narodne identitete, državnosti in kulturne dediščine.

Vsebine:

- 1) Med pogumom in strahom
- 2) Uveljavitev potrošniške družbe
- 3) Socialne dobrine za vse
- 4) Popularna kultura
- 5) Novi pogledi novih generacij
- 6) Med Zahodom, Vzhodom in Jugovzhodom
- 5) Nove priložnosti v samostojni Sloveniji

Ključni koncepti, ideje:

Totalitarizem, sekularizacija, potrošništvo, generacijska nasprotja, medkulturni dialog.

Medpredmetne povezave, kroskurikularne teme:

Sociologija: Identiteta in kultura, Odločanje v skupnosti.

Slovenščina: Slovensko pripovedništvo po 2. svetovni vojni.

Umetnostna zgodovina: Umetnost v 19. in 20. stoletju.

Knjižnično informacijsko znanje za srednjo šolo: Uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah, Ločijo in izberejo primerne informacijske vire za opredeljeno potrebo, Znajo uporabiti informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacije in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil, Uporabljajo tehnologijo za pridobivanje in uporabo informacij za opredeljeno potrebo, Uporabljajo knjižnico, njene storitve in opremo za lastno ustvarjanje.

Informatika: Predstavitev informacij.

4 PRIČAKOVANI DOSEŽKI/REZULTATI

4.1 Prazgodovina, stari vek

V poglavju smo posebej opredelili vsebinska znanja, ki se nanašajo na obvezne in izbirne širše teme. Pričakovani dosežki pri obveznih širših temah so zapisani s pokončnim in pri izbirnih širših temah s poševnim tiskom. Z vsebinskimi znanji je opredeljeno temeljno znanje oziroma poznavanje in razumevanje glavnih zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov. Pričakovani dosežki so zapisani splošno, dijaki pa jih bodo usvojili v različnem obsegu in različno poglobljeno. Posebej pa smo opredelili tudi znanja, ki se nanašajo na razvijanje spretnosti in veščin pri pouku zgodovine ter na razvijanje odnosov, ravnanja in naravnosti. Gre za usvajanje vseživljenjskega znanja, ki ni uporabno le pri pouku zgodovine, ampak tudi drugih predmetov, pri nadaljnem izobraževanju in pri različnih poklicih. Pričakovani dosežki so opredeljeni na temelju splošnih ciljev in kompetenc, ciljev širših tem in vsebin.

4.1.1 Obvezne teme

4.1.1.1 Zakaj je pomembna zgodovina?

Dijaki/-nje:

- pojasnijo, kaj proučuje zgodovina;
- ponazorijo in ocenijo pomen zgodovinskih virov za zgodovino;
- sklepajo in utemeljijo, kako sta se skozi zgodovino spreminjala zgodovinski prostor in čas;
- sklepajo in utemeljijo pomen znanja zgodovine za današnji čas;
- razložijo večperspektivni pogled na zgodovinsko dogajanje.

4.1.1.2 Od mestnih držav do prvih imperijev

Dijaki/-nje:

- pojasnijo lastnosti, po katerih se človek razlikuje od živali;
- razložijo pojem neolitske revolucije;
- opredelijo območja in čas nastanka in razvoja prvih visokih kultur in preostalih civilizacij starega sveta;
- sklepajo, kako so naravne in gospodarske razmere vplivale na spremembe v družbeni organizaciji in na začetke političnega organiziranja v obliki prvih mestnih držav v Mezopotamiji ali v obliki enotne centralizirane države v Egiptu;
- analizirajo značilnosti različnih državnih oblik, kot so bile na primer mestne države, centralizirane enotne države, imperiji;

- primerjajo in sklepajo o značilnostih različnih oblik vladavin, kot so bile na primer teokracija, aristokracija, demokracija v različnih pojavnih oblikah in bodisi v monarhijah ali v republikah;
- sklepajo o značilnostih sužnjelastniške družbe in utemeljijo značilnosti družbene hierarhije;
- utemeljijo vpliv in odmev antične politične tradicije na današnji čas.

4.1.1.3 Prazgodovinska in antična kulturna dediščina na tleh današnje Slovenije

Dijaki/-nje:

- primerjajo in opišejo značilnosti načinov življenja v posameznih obdobjih kamene dobe;
- razložijo značilnosti gospodarskih, družbenih in kulturnih dosežkov ljudstev iz posameznih obdobj kovinskih dob na Slovenskem;
- analizirajo značilnosti ohranjenih mitov in arheoloških najdb, ki povezujejo grško civilizacijo z današnjim slovenskim ozemljem;
- primerjajo podobnosti in razlike v življenju rimskih mest in podeželja ter med provincami na tleh današnje Slovenije in Rimom;
- analizirajo značilnosti rimskega kulturnega izročila od umetnosti do odlomkov del piscev, ki jih povezujejo z današnjim slovenskim ozemljem.

4.1.2 Izbirne teme

4.1.2.1 Stičišča kultur

Dijaki/-nje:

- *primerjajo in opišejo značilnosti gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega razvoja izbranega območja oziroma izbranega ljudstva;*
- *sklepajo obsegu in načinih kulturnih stikov med različnimi območji in ljudstvi;*
- *raziščejo in predstavijo dokaze o obstoju kulturnih stikov med različnimi območji ali ljudstvi.*

4.1.2.2 Zgodovina vsakdanjega življenja

Dijaki/-nje:

- *preiščejo in primerjajo položaj in vlogo žensk in moških pri različnih civilizacijah starega veka;*
- *z različnih zornih kotov primerjajo podobnosti in razlike v življenju grške in rimske družine z vidika pripadnosti različnim poklicem, družbenim slojem in razredom;*
- *primerjajo podobnosti in razlike v vzgoji in izobraževanju deklic in dečkov pri izbranih civilizacijah starega veka;*
- *sklepajo o pojmovanju in obsegu spoštovanja človekovih pravic in jih primerjajo z današnjim pojmovanjem;*
- *z različnih zornih kotov preiščejo značilnosti vsakdanjega življenja ter oblikuje svoje sklepe.*

4.1.2.3 *Od prvih umetnikov do prvih znanstvenikov*

Dijaki/-nje:

- *sklepajo o značilnostih umetnostnih in znanstvenih dosežkov v prazgodovini in starem veku;*
- *oblikujejo svoj sklep o pomenu pojava umetnosti in znanosti za tedanje življenje in delovanje in za nadaljnji razvoj;*
- *sklepajo o odsevu zgodovinskega dogajanja v umetnosti in književnosti;*
- *primerjajo značilnosti prvih pojavov organiziranega izobraževanja in šolanja;*
- *sklepajo o značilnostih prvotne zgodovinske misli in jo primerjajo z današnjo;*
- *sklepajo o vzrokih za pojav prava ter opredelijo značilnosti in pomen običajnega in zapisanega prava;*
- *primerjajo značilnosti pravnih določil;*
- *sklepajo o pojmovanju in spoštovanju človekovih pravic;*
- *analizirajo prvo znano mirovno pogodbo in ocenijo njen pomen.*

4.1.2.4 *Od magije do religije*

Dijaki/-nje:

- *sklepajo o vzrokih za pojav človeka kot duhovnega bitja in utemeljijo izrazne značilnosti človekove duhovnosti;*
- *primerjajo in sklepajo o značilnostih pojava magije v različnih obdobjih;*
- *sklepajo o procesu razvoja religije in o različnih verskih sistemih pri civilizacijah starega veka;*
- *sklepajo o vzrokih za nastanek krščanstva ter opredelijo razvoj krščanstva kot ene izmed sekt v državno religijo;*
- *analizirajo in primerjajo duhovna in socialna sporočila krščanstva in še ene izmed izbranih svetovnih religij in ocenijo vpliv na različna področja človekovega življenja in delovanja.*

4.2 Srednji vek, doba humanizma in renesanse, doba absolutizma, začetki industrializacije

4.2.1 Obvezne teme

4.2.1.1 Različni modeli vladanja

Dijaki/-nje:

- *sklepajo o vzrokih za razpad rimskega imperija;*
- *opredelijo posledice razpada zahodnega dela rimskega imperija za evropski in sredozemski prostor;*
- *sklepajo o značilnostih posameznih modelov vladanja in jih primerjajo med sabo;*

- sklepajo o obsegu in načinu udeležbe različnih družbenih slojev, stanov oziroma razredov pri odločanju v državi oziroma pri vladanju;
- analizirajo značilnosti stanovske družbe in sklepajo o njenih spremembah v posameznih obdobjih;
- z različnih zornih kotov sklepajo o okoliščinah za nastanek različnih modelov vladanja in različnih načinov soudeležbe pri vladanju;
- primerjajo reformne poskuse absolutističnega načina vladanja posameznih evropskih vladarjev in presodijo, koliko so bili uspešni.

4.2.1.2 Etnične, družbene in gospodarske spremembe

Dijaki/-nje:

- pojasnijo značilnosti in obseg etničnih, gospodarskih in družbenih sprememb po končani srednjeveški kolonizaciji;
- sklepajo o vzrokih in pogojih za velika geografska odkritja;
- preiščejo, primerjajo in argumentirajo prednosti in slabosti velikih geografskih odkritij za Evropo in za preostali svet;
- preiščejo in glede na izbrane podatke sklepajo o glavnih spremembah, ki jih je prineslo obdobje humanizma in renesanse na različnih področjih;
- primerjajo podobnosti in razlike v razvoju na različnih področjih v dobi humanizma in renesanse med posameznimi predeli Evrope;
- utemeljijo trditev, da je bilo 18. stoletje tudi stoletje novih idej in izumov na različnih področjih življenja in dela.

4.2.1.3 Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci

Dijaki/-nje:

- opredelijo obseg naselitve alpskih Slovanov v Vzhodne Alpe ter primerjajo prvi in drugi val naselitve;
- analizirajo značilnosti gospodarskega, družbenega in političnega razvoja posameznih državnih tvorb alpskih Slovanov;
- sklepajo o značilnostih in posledicah pokristjanjevanja alpskih Slovanov;
- analizirajo značilnosti etničnega, ozemljskega, gospodarskega in družbenega razvoja zgodovinskih dežel, v katerih so živeli tudi Slovenci;
- preiščejo, kako je zgodovinsko dogajanje vplivalo na kulturno ustvarjanje in delovanje med Slovenci;
- primerjajo prednosti in slabosti razsvetljskih reform na različnih področjih za Slovence.

4.2.2 Izbirne teme

4.2.2.1 Stičišča kultur

Dijaki/-nje:

- preiščejo različno literature in zgodovinske vire in glede na izbrane podatke sklepajo in oblikujejo svoje sklepe o značilnostih gospodarskega, kulturnega, družbenega in političnega razvoja izbranega kulturnega območja oziroma ljudstva;
- z različnih zornih kotov sklepajo o odnosih izbranega kulturnega območja ali ljudstva z zahodnim svetom in nasprotno.

4.2.2.2 Kako temačen je bil v resnici srednji vek?

Dijaki/-nje:

- sklepajo o stereotipih, mitih, pojmihi oziroma značilnostih, ki se po navadi povezujejo s srednjim vekom;
- argumentirajo trditev, da je bil srednji vek temačen;
- primerjajo podobnosti in razlike v razvoju na različnih področjih delovanja in življenja med južnimi, srednjimi, zahodnimi, severnimi in vzhodnimi predeli Evrope.

4.2.2.3 Srednjeveške verske vojne

Dijaki/-nje:

- sklepajo o vzrokih za križarske vojne;
- utemeljijo misel, da je šlo v križarskih vojnah za »spopad dveh civilizacij«;
- po literaturi in zgodovinskih virih preiščejo in iz izbranih podatkov oblikujejo sklepe, zakaj so nastala razhajanja znotraj krščanske (Katoliške) cerkve in kakšne so bile posledice;
- sklepajo in primerjajo značilnosti vojn v imenu Boga ali ideje na izbranem primeru iz srednjega veka in na izbranem današnjem primeru.

4.2.2.4 Načini življenja na podeželju in v mestih na tleh današnje Slovenije od 11. do 18. stoletja

Dijaki/-nje

- pojasnijo značilnosti stanovske družbene hierarhije;
- preiščejo in primerjajo značilnosti življenja na gradovih, v mestih in na podeželju;
- razlikujejo značilnosti življenja in dela agrarnega in neagrarnega prebivalstva;
- razložijo vpliv zgodnje kapitalistične proizvodnje na podeželje in mesta;
- analizirajo spremembe, ki so jih prinesle reforme razsvetljenih absolutistov na podeželje in v mesta;

- analizirajo odlomke iz zgodovinopisnih in potopisnih del, ki opisujejo značilnosti zgodovinskih dežel;
- s pomočjo izbranih umetniških del z zgodovinskih ozadjem (arhitekturnih, slikovnih, likovnih, glasbenih) razložijo značilnosti vsakdanjega življenja na Slovenskem.

4.3 19. stoletje

4.3.1 Obvezne teme

4.3.1.1 Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma

Dijaki/-nje:

- primerjajo ideje o enakosti skozi njihov razvoj in oblikujejo svoje sklepe o njihovi vlogi v posameznih obdobjih;
- utemeljijo zahteve meščanstva po enakosti;
- analizirajo dosežke različnih družbenih skupin po francoski revoluciji;
- gibanja meščanstva za enakost v 19. stoletju presodijo z različnih zornih kotov;
- oblikujejo svoje sklepe o uspehih in neuspehih različnih razvojnih stopenj parlamentarizma v 19. stoletju;
- ugotavljajo programske prednosti in slabosti različnih političnih strank.

4.3.1.2 Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

Dijaki/-nje:

- ugotavljajo podobnosti in razlike med različnimi nacionalnimi gibanji;
- oblikujejo svoje sklepe o uspehih/neuspehih posameznih nacionalnih gibanj;
- analizirajo razvoj določene nacionalne države in ugotavljajo vzroke in posledice njenega uspeha/neuspeha;
- analizirajo pojav imperializma in njegove posledice.

4.3.1.3 Slovensko nacionalno oblikovanje

Dijaki/-nje:

- primerjajo posamezne etape nacionalnega oblikovanja in ugotavljajo, v čem je bil napredek nacionalnega oblikovanja;
- oblikujejo mnenje o doseženih rezultatih nacionalnega oblikovanja do začetka 20. stoletja;
- ugotavljajo vzroke za uspeh in neuspeh različnih političnih strank;
- analizirajo značilnosti gospodarskega razvoja v 19. stoletju in sklepajo o stopnji njegove razvitosti.

4.3.2 Izbirne teme

4.3.2.1 Blišč in beda industrijskega razvoja

Dijaki/-nje:

- primerjajo posamezne stopnje industrijskega razvoja;
- ugotavljajo in utemeljujejo, kateri izumi so pomenili prelom v tehničnem razvoju;
- analizirajo spremembe v družbenem življenju in oblikujejo mnenje o pozitivnih in negativnih spremembah;
- se vživijo v vlogo različnih družbenih slojev in presodijo industrijski razvoj s stališča različnih družbenih skupin.

4.3.2.2 Vsakdanje življenje v 19. stoletju

Dijaki/-nje:

- analizirajo spremembe v družbenem življenju in oblikujejo mnenje o pozitivnih in negativnih spremembah;
- se vživijo v vlogo različnih družbenih slojev in presodijo vsesplošen razvoj s stališča različnih družbenih skupin;
- utemeljijo velik pomen širjenja mreže šol in izobraževanja;
- pri delu z viri sklepajo o značilnostih kulturnega razvoja.

4.3.2.3 Razvoj družbe na Slovenskem v 19. stoletju

Dijaki/-nje:

- analizirajo spremembe v družbenem življenju na Slovenskem in oblikujejo mnenje o pozitivnih in negativnih spremembah;
- se vživijo v vlogo različnih družbenih slojev in presodijo vsesplošen razvoj s stališča različnih družbenih skupin;
- utemeljijo velik pomen širjenja mreže šol in izobraževanja za slovenski narod;
- sklepajo o pomenu delovanja slovenskih znanstvenikov in umetnikov.

4.3.2.4 Stihišča kultur: Daljni vzhod, Severna in Latinska Amerika v 19. stoletju

Dijaki/-nje:

- primerjajo kitajski in japonski prostor ter ugotavljajo podobnosti in razlike med njima;
- z dokazi presodijo posledice kolonialne razdelitve azijskega območja;
- primerjajo severno, srednje- in južnoameriško območje v 19. stoletju ter ugotavljajo podobnosti in razlike med njimi;

- utemeljijo težave novonastalih držav na ameriškem območju;
- iz različnih zornih kotov presodijo krizne razmere (vojne) na omenjenih območjih.

4.4 20. stoletje in začetek 21. stoletja

4.4.1 Obvezne teme

4.4.1.1 Razvoj demokracije

Dijaki/-nje:

- analizirajo razvoj demokracije skozi zgodovino človeštva;
- oblikujejo svoje stališče do dosežkov v razvoju demokracije v posameznih obdobjih;
- utemeljijo pojav totalitarnih sistemov in njihov uspeh oziroma neuspeh;
- razložijo pomen padca berlinskega zidu za nadaljnjo širitev demokracije v Evropi in posvetu;
- oblikujejo svoje mnenje o razvoju demokratičnih procesov po svetu danes.

4.4.1.2 Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

Dijaki/-nje:

- analizirajo značilnosti obdobja hladne vojne in oblikujejo stališča do pomena in posledic hladne vojne za Evropo in svet;
- analizirajo in primerjajo različne oblike političnega, gospodarskega in kulturnega povezovanja sveta po drugi svetovni vojni;
- utemeljijo/pojasnijo pomen gospodarskega povezovanja za Evropo in svet;
- oblikujejo svoje mnenje o pomenu evropske zveze.

4.4.1.3 Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju

Dijaki/-nje:

- primerjajo posamezna obdobja slovenske politične zgodovine in ugotavljajo, v čem je bil napredek v položaju slovenskega naroda;
- oblikujejo argumentirano mnenje o dosežkih reševanja obmejnih vprašanj;
- utemeljijo dejavnike, ki so vodili do rojstva samostojne države;
- sklepajo o vključevanju v evropsko povezavo;
- ugotavljajo položaj in težave ramejcev, zdomceev in izseljencev ter uspehe njihovega delovanja;
- presodijo položaj manjšin v Republiki Sloveniji iz različnih zornih kotov.

4.4.2 Izbirne teme

4.4.2.1 Civilnodružbena gibanja in človekove pravice

Dijaki/-nje:

- primerjajo različna gibanja za človekove pravice;
- utemeljijo pomen gibanj za pravice žensk;
- utemeljijo pomen deklaracije o človekovih pravicah za napredek človeške družbe;
- predstavijo nekatere kršitve človekovih pravic v 20. stoletju in oblikujejo svoje mnenje o značilnostih kršitev človekovih pravic v 20. stoletju;
- utemeljijo pomen delovanja modernih civilnodružbenih gibanj;

4.4.2.2 Migracije prebivalstva

Dijaki/-nje:

- na izbranih zgledih primerjajo različne vrste migracij in poiščejo skupne značilnosti;
- presodijo migracije z različnih strani in oblikujejo svoje mnenje o njihovi neizogibnosti;
- utemeljijo obstoj in značilnosti večkulturne družbe (na Zahodu).

4.4.2.3 Znanost in tehnologija v 20. stoletju

Dijaki/-nje:

- primerjajo posamezne stopnje industrijskega razvoja v 20. stoletju;
- ugotavljajo in utemeljijo, kateri izumi so pomenili prelom v tehničnem razvoju;
- analizirajo spremembe v družbenem življenju in oblikujejo mnenje o pozitivnih in negativnih spremembah;
- utemeljijo naraščanje pomena izobrazbe in izrabe prostega časa;
- presodijo utemeljenost različnih načinov reševanja ekoloških vprašanj;
- sklepajo o razlikah med razvitim in nerazvitim svetom ter utemeljijo možnosti za boljše sodelovanje med njima.

4.4.2.4 Spreminjajoči se način življenja na Slovenskem po drugi svetovni vojni

Dijaki/-nje:

- utemeljijo značilnosti komunističnega sistema in sekularizacije po drugi svetovni vojni ter oblikujejo mnenje o pozitivnih in negativnih spremembah;
- značilnosti vsakdanjega življenja potrošniške družbe presodijo z različnih strani in oblikujejo svoje mnenje o njihovih posledicah;
- z dokazi ocenijo upravičenost trditve, da so bile socialne dobrine dostopne vsem;

- *ugotavljajo vpliv študentskega gibanja na različne spremembe v družbi;*
- *primerjajo in sklepajo o posledicah razpetosti Slovencev med Jugovzhodno, Vzhodno in Zahodno Evropo;*
- *analizirajo spremembe v življenju v obdobju samostojne Slovenije in po vstopu v Evropsko unijo ter oblikujejo mnenje o pozitivnih in negativnih spremembah.*

4.5 Pričakovani dosežki, ki se nanašajo na spretnosti in veščine

Dijaki/-nje:

- se znajo orientirati v zgodovinskem času in prostoru;
- znajo zbrati in izbrati uporabne informacije, podatke in dokaze iz različnih množičnih občil ter kritično presoditi njihovo verodostojnost;
- znajo oblikovati svoje sklepe, mnenja, stališča in interpretacije, ki so podprti z verodostojnimi informacijami, podatki in dokazi;
- znajo kritično analizirati različne poglede in interpretacije o zgodovinskih dogodkih, pojavih in procesih;
- se znajo učinkovito izražati na različne načine in primerno različnim okoliščinam (ustno, pisno, z uporabo IKT ...).

4.6 Pričakovani dosežki na področju razvijanja odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč

Dijaki/-nje:

- razvijejo pozitiven odnos do pomena varovanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine;
- razvijejo odgovoren odnos do varovanja okolja;
- oblikujejo pogled na svet, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic, enakosti, demokracije in odgovornega in kritičnega državljanstva;
- razvijejo sposobnost razumevanja in spoštovanja različnih ver, kultur in skupnosti;
- poznajo pomen medkulturnega dialoga in strpnosti ter premagovanja predsodkov in stereotipov;
- razvijejo odprtost do novih idej, do različnosti, večkulturnosti;
- razvijejo dovzetnost za različne poglede in interpretacije in razumejo, zakaj se pojavljajo;
- razvijajo kulturo dialoga, spoštovanja drugačnih mnenj in stališč;
- znajo z dokazi zagovarjati svoje poglede in stališča.

5 MEDPREDMETNE POVEZAVE

Medpredmetno povezovanje lahko poteka z različnimi predmeti, kot so na primer slovenščina, umetnostna zgodovina, geografija, sociologija, filozofija, knjižnična informacijska znanja, informatika ... Možnosti horizontalnih, vertikalnih in kroskurikularnih medpredmetnih povezav so zapisane v tretjem poglavju učnega načrta.

Medpredmetno povezovanje lahko poteka na več ravneh. Multidisciplinarno povezovanje lahko poteka prek skupnih oziroma sorodni tem, interdisciplinarno povezovanje prek skupnih tem in ciljev ter transdisciplinarno povezovanje prek skupne problemske situacije. V pomoč pri načrtovanju multi- in interdisciplinarnega medpredmetnega povezovanja so splošni cilji in cilji širših tem ter jedrne vsebine ter pri transdisciplinarnem povezovanju ključni koncepti oziroma ideje, ki so opredeljeni v tretjem poglavju. Načini medpredmetnega povezovanja so lahko projektno delo, ekskurzije, terensko delo, timsko poučevanje ipd.

6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Zgodovina je v gimnaziji obvezen predmet, ki se poučuje v obsegu 280 ur. Teme iz narodne in svetovne zgodovine so enakovredno zastopane.

6.1 Tematska zasnova in izbirnost

Učni načrt je zasnovan tematsko, tako da zajema izbrane ključne zgodovinske pojave, procese, odnose, ideje in koncepte, ki pomenijo pogoj za razumevanje kulturnega oziroma civilizacijskega razvoja človeštva. Učni načrt prinaša za vsak letnik več širših tem, in sicer tri obvezne in štiri izbirne, izmed katerih profesorji glede na zanimanje dijakov, možnosti pouka in svojo strokovno presojo izberejo od eno do dve širši temi. V vsakem letniku se torej obravnava od štiri do pet širših tem. Vsaka širša tema je v učnem načrtu posebej opredeljena z opredelitvijo ciljev širše teme, z vsebinami in s ključnimi koncepti oziroma idejami obdobja ali teme. Profesorji naj pouk načrtujejo tako, da od 60 do 70 odstotkov razpoložljivih učnih ur na letnik namenijo obravnavi obveznih širših tem, preostalih od 30 do 40 odstotkov pa za obravnavo izbirnih širših tem. Izbirne širše teme so nadgradnja in pomenijo poglobljanje obveznih tem. Zaporedje obravnave obveznih in širših tem ni predpisano oziroma je prepuščeno strokovni presoji učiteljev. Zlasti izbirne širše teme se lahko izvedejo v obliki alternativnega pouka, kot so različni projekti, ki so lahko tudi interdisciplinarno zasnovani, ali pa v obliki ekskurzij, terenskega in muzejskega dela ipd. Tematizacija širših tem v vsebine je dovolj splošna, da omogoča pri načrtovanju pouka urno razporeditev po strokovni presoji profesorjev. Praviloma so širše teme iz politične zgodovine tematizirane bolj splošno kot teme iz kulturne zgodovine oziroma iz zgodovine načinov življenja.

6.2 Procesneciljna zasnova

Učni načrt je zasnovan procesneciljno, kar omogoča ob tematski in izbirni zasnovanosti širših tem tudi večje vključevanje dejavnejših načinov učenja. Cilji širših tem so zasnovani dovolj splošno, da omogočajo profesorjem operacionalizacijo oziroma načrtovanje podrobno in konkretno opredeljenih operativnih ciljev pri sprotnih pripravah na pouk. Cilji širših tem izhajajo iz splošnih ciljev in iz ključnih kompetenc. Vključujejo cilje, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskega dogajanja (vsebinski cilji), cilje, ki vključujejo spretnosti in veščine (proceduralni cilji), in cilje, ki vključujejo razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč. Vsi trije sklopi ciljev omogočajo usvajanje vseživljenjskega znanja, zadnja dva sklopa pa tudi znanja, ki ni uporabno le pri pouku zgodovine, ampak tudi pri drugih predmetih, pri nadaljnjem študiju in v poklicnem življenju.

6.3 Oblike in metode pouka

Učne oblike in metode profesor izbira samostojno glede na splošne cilje predmeta zgodovine v gimnaziji, glede na cilje širših tem ter glede na zanimanje dijakov. Različne učne oblike in metode naj bodo načrtovane tudi tako, da bodo povečale dejavno vlogo dijakov in mentorsko vlogo profesorja. Pri pouku zgodovine v gimnaziji se izgrajuje vsebinsko znanje in razvijajo spretnosti dela z različnimi zgodovinskimi viri. S tem dijaki razvijajo tudi spretnosti uporabe enostavnih metod zgodovinskega raziskovalnega dela.

Pri obravnavi občutljivih ali spornih tem iz zgodovine priporočamo poučevanje in učenje z več-perspektivnimi zgodovinskimi viri in z vključevanjem osebne zgodovine prek virov prve roke ali »ego-dokumentov« in raznih življenjskih zgodb (pisma, dnevniki, avtobiografije, biografije, različne druge oblike pričevanj ...) udeležencev oziroma prič ali sodobnikov takšnih dogodkov v zgodovini. Namen takšne obravnave je osvetliti občutljive in sporne teme z več različnih vidikov oziroma perspektiv ter ugotavljati, zakaj so nastajali različni pogledi in zakaj so se sprejemale različne odločitve. Cilji takšne obravnave so tudi sprava in poudarjanje pozitivnih medčloveških vplivov ter odstranjevanje pristranskosti, predsodkov in stereotipov znotraj slovenske zgodovine, pri obravnavi zgodovine sosednjih narodov ter v svetovni zgodovini na splošno. Po drugi strani pa je cilj takšnega pouka tudi obsodba zločinov proti človeštvu, genocidov, holokavsta in množičnih oblik kršenja človekovih pravic. S takšno obravnavo se pri dijakih razvijajo tudi sposobnosti samostojnega izbiranja in odločanja ter oblikovanje lastnih pogledov na zgodovino. Prav tako se s takšno obravnavo razvijajo tudi dovezetnost za analiziranje različnih interpretacij, razumevanje, zakaj se pojavijo, in kritično presojanje, katere so glede na vključevanje objektivnih zgodovinskih dejstev in tehtnost argumentov bolj verodostojne.

Z uporabo izbranih tem in zgodovinskih zgledeov se ob vključevanju različnih dejavnosti v pouk razvija dovezetnost za vrednote, ki so značilne za pluralno in strpno zasnovanost pouka zgodovine ter za demokratične družbe. Izbrane zgodovinske teme se lahko obravnavajo z lokalnega, regionalnega, nacionalnega in evropskega vidika. Pri takšni obravnavi se priporoča tudi vključevanje v različne projekte sodelovanja in izmenjav znotraj države in na mednarodni ravni. Pri obravnavi tem s področja narodne, evropske in svetovne kulturne dediščine in medkulturnih vplivov se priporoča tudi učenje z odkrivanjem. Pri pouku se razvijajo tudi različne oblike komunikacije, kot so na primer različne oblike ustne in pisne komunikacije, debatne tehnike ipd.

Različna učna gradiva se lahko pripravljajo in predstavljajo tudi z uporabo novih virov in informacijsko-komunikacijske tehnologije. Učna gradiva se tako lahko pripravijo s pomočjo uporabe različnih zgodovinskih spletnih strani, pouk lahko poteka prek spletnih učilnic, pri preverjanju in ocenjevanju znanja se lahko uporablja elektronski portfolio ipd.

6.4 Dijaki s posebnimi potrebami

Pri prilagajanju pouka dijakom s posebnimi potrebami se izhaja iz njihovih individualnih potreb, ki so opredeljene z odločbami.

7 VREDNOTENJE DOSEŽKOV

Znanje se preverja in ocenjuje po veljavnem Pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja. Pri pouku zgodovine v gimnazijah se znanje preverja **ustno in pisno**, preverja in ocenjuje pa se lahko tudi različne **izdelke** dijakov in dijakinj, ki so rezultat projektov.

Pri pouku zgodovine na gimnaziji se **enakovredno** preverjata in ocenjujeta vsebinsko znanje in obvladovanje spretnosti dela z zgodovinskimi viri v razmerju 70 odstotkov vsebinskega znanja in 30 odstotkov spretnosti dela z zgodovinskimi viri.

7.1 Področja preverjanja in ocenjevanja znanja z opisom pričakovanih rezultatov znanja

7.1.1 Znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov, idej, problemov, odnosov, konceptov

Dijaki/-nje:

- izkažejo znanje in razumevanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov, idej, problemov in odnosov,
- uporabljajo ustrezne in pomembne podatke in dejstva,
- obvladajo uporabo zgodovinskega izrazoslovja in izraze uporabljajo za prikaz razumevanja zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov, idej, problemov in odnosov,
- sklepajo o zgodovinskih vzrokih, povodih in posledicah, razlagajo in utemeljujejo njihov pomen za zgodovino ter jih med sabo ločujejo,
- izkažejo razumevanje konceptov, jih znajo uporabiti v različnih zgodovinskih kontekstih, jih umestijo v ustrezen zgodovinski čas in kritično presojujejo njihov pomen in omejitve z vidika zgodovinskega časa,
- sklepajo o spreminjanju zgodovinskega prostora skozi čas ter presojujejo o medsebojnem vplivu naravnega in geografskega okolja na zgodovinski razvoj in zgodovinskega razvoja na okolje.

7.1.2 Analiza, sinteza, interpretacija, utemeljitev in vrednotenje zgodovinskih virov

Dijaki/-nje:

- zbirajo, izbirajo, analizirajo in kritično presojujejo verodostojne in uporabne podatke iz različnih ali večperspektivnih zgodovinskih virov,
- ločujejo bistvene od nebistvenih podatkov,

- na podlagi izbranih podatkov oblikujejo samostojne sklepe, mnenja, stališča in interpretacije zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov, vprašanj, odnosov,
- sklepe, mnenja, stališča in interpretacije predstavljajo na različne načine (ustno, pisno, v obliki plakatov, referatov, esejev ...).

7.1.3 Izdelovanje, pisanje in predstavljanje projektov in različnih izdelkov

Dijaki/-nje:

- projekt (izdelek) logično strukturirajo na uvod, glavni del in zaključek,
- izberejo zgodovinske vire in literature glede na izbrano temo,
- uporabljene zgodovinske vire in literaturo ustrezno citirajo oziroma navedejo v opombah ali v seznamu bibliografije,
- citate (v narekovajih) in povzete ideje ustrezno označijo z opombami ali referencami,
- projekt (izdelek) ustrezno predstavijo z uporabo IKT, plakatov ...

Na temelju opredeljenih področij preverjanja in ocenjevanja znanja ter opisu pričakovanih rezultatov si lahko profesorji samostojno pripravijo kriterije ali opisne kriterije za preverjanje in ocenjevanje znanja po posameznih širših temah ali jedrnih vsebinah oziroma za posamezne izdelke dijakov.

Znanje se lahko preverja in ocenjuje tudi z **alternativnimi oblikami**, kot so npr. portfolio, različne debatne oblike, različni izdelki ...

GIMNAZIJA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

